

LATVIJA UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
INFORMĀCIJAS UN BIBLIOTĒKU STUDIJU NODAĻA

PUBLISKO BIBLIOTĒKU LOMA PERSONĪBAS ATTĪSTĪBĀ

BAKALaura DARBS

Autore: **Iveta Betaka**

Stud.apl. 000027

Darba vadītāja: lektore, M. Sci.Soc., Sandra Cīrule

RĪGA 2007.

SATURS

Apzīmējumu saraksts	3
Ievads.....	4
1. Personības attīstība	7
1.1 Faktori, kas ietekmē personības attīstību.....	7
1.1.1. Vajadzības.....	11
2. Bibliotēkas nozīme mūsdienu sabiedrībā.....	16
2.1. Publisko bibliotēku loma personības attīstībā	17
2.1.1. Publisko bibliotēku loma bērnu apkalpošanā.....	19
2.1.2. Publisko bibliotēku loma pusaudžu un jauniešu apkalpošanā	22
2.1.3. Publisko bibliotēku loma jauno pieaugušo (young adults) apkalpošanā.....	26
2.1.4. Publisko bibliotēku loma pieaugušo apkalpošanā.....	27
2.2. Publiskās bibliotēkas un to loma personības attīstībā Latvijā.....	30
3. Pētījumi par publisko bibliotēku nozīmi personības attīstībā	37
3.1. Pētījumi ārzemēs.....	37
3.2. Aptauja “ Bibliotēkas loma personības attīstībā”.....	45
Rezultāti un diskusija	50
Secinājumi	51
Pateicība	53
Izmantoto informācijas avotu saraksts.....	54
Pielikumi	57
1. Pielikums	1
2. Pielikums	2
3. Pielikums	3
4. Pielikums	4
5. Pielikums	5
6. Pielikums	6
7. Pielikums	7
8. Pielikums	8

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

ANO- Apvienoto Nāciju Organizācija

IFLA- International Federation of Library Associations

ES- Eiropas Savienība

UNESCO- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization ...

SBA- Starpbibliotēku abonements

DB- Datu bāzes

LIBECON – A research study into international library economics

Sirsi - a leading provider of client/server library automation systems, networking services and other related services.

LASER - Latin American Studies Southeast Region

OCLC- Online Computer Library Center

ASV- Amerikas Savienotās Valstis

SBA- Starpbibliotēku abonements

SSBA- Starptautiskais starpbibliotēku abonements

ANO- Apvienoto nāciju organizācija

VVBIS- Valsts Vienotā Bibliotēku Informācijas Sistēma

IEVADS

Pētījuma temats. Temata precizēšana, konkretizēšana, izvēles pamatojums.

Pētījuma temats ir publisko bibliotēku loma personības attīstībā. Darba nosaukums ir „**Publisko bibliotēku loma personības attīstībā**”. šo tēmu izvēlējos, jo šobrīd sabiedrībā notiek diskusijas par bibliotēku nepieciešamību, līdz ar to tā ir aktuāla tēma.

Tas ir praktisks pētījums.

Temata aktualitāte.

Latvija tagad atrodas ES sastāvā un arvien aktuālāka kļūst tēma par bibliotēku nozīmīgumu sabiedrībā, tās lomu, vietu sabiedrībā. Tas liek arī pastiprināti pievērst uzmanību bibliotēkas misijai un tās maiņai/ korekcijām. Ar šī pētījuma palīdzību centīšos parādīt, cik liela loma ir publiskajām bibliotēkām personības attīstībā.

Problēmsituācija un pētījuma problēma.

Bibliotēka sniedz savus pakalpojumus visiem lietotājiem, neatkarīgi no to vecuma, dzimuma, etniskās piederības, tomēr līdz ar dalību ES bibliotēkas pienākumi mainās un to pakalpojumu loks paplašinās, kas uzliek bibliotēkai lielāku atbildību. Pētījuma problēma- bibliotēka ir sabiedrības balsts, bet tai trūkst finansējuma jauniem pakalpojumiem, līdz ar to bibliotēka nevar piedāvāt lietotājiem jaunus pakalpojumus un zaudē savu pozitīvo iespaidu uz lietotāju personības attīstību.

Koncepcija.

Publiskās bibliotēkas sniedz savus pakalpojumus visiem lietotājiem, neatkarīgi no to vecuma, dzimuma, etniskās piederības un tām ir ļoti liela loma personības veidošanā un attīstībā.

Pētījuma objekts un priekšmets.

Pētījuma objekts ir publiskās bibliotēkas loma. Pētījuma priekšmets ir Latvijas publisko bibliotēku loma personības attīstībā.

Teorētiskā bāze.

Pētnieciskā darba pamatā ir dažādu valstu raksti angļu un latviešu valodā, kas sastopami internetā, zinātniskajos žurnālos, grāmatās. Piem., Litas Hofmanes pētījumā “Bibliotēku lasītāju apmācību vajadzības” tiek runāts par aptauju, kas veikta Latvijas Nacionālajā bibliotēkā 2005.gada februārī un tās rezultātiem. IFLAs mājas lapā ievietotajā rakstā „The role of Public Libraries in lifelong learning - a Project

under the section of Public Libraries, IFLA” runāts par publisko bibliotēku lomu lietotāju mūžizglītībā

Empīriskā bāze.

Darba empīriskā bāze ir publisko bibliotēku darbinieku praktiskā darbība un lietotāju anketēšana, anketas rezultāti.

Izpētes pakāpe. Novitāte.

Ir diezgan daudz informācijas par bibliotēkas nozīmi un lomu. Piem., Ventas Koceres raksts 7. Baltijas bibliotekāru kongresam „The role of Academic Libraries in the field of education and science”[12] tiek runāts par jau izdarīto un vēl plānoto bibliotēkas darbā, lai tā spētu vairāk dot saviem lietotājiem. Šo rakstu varētu izmantot kā piemēru publisko bibliotēku darbībai tam, kā publiskās bibliotēkas var uzlabot savu pakalpojumu kvalitāti.. Vairāk aplūkoti materiāli, kur doti padomi bibliotēkām un to darbiniekiem, kas palīdzētu palielināt bibliotēku lomu lietotāju personības attīstībā. Piem., Anna Lines “Extending role of libraries. ” (17) Tajā runāts par bibliotēku nozīmi. Ričarda Biddiscomba rakstā “Managing the new learning agenda in a converged service environment” (7) runāts par mūžizglītību un bibliotēkas lomu tajā. Aplūktas arī psiholoģijas grāmatas un raksti Internetā: Piem., Viestura Reņģes “Psiholoģija. Personības psiholoģija ”(22), Raisas Andrēziņas “Bērnu un pusaudžu uzvedības traucējumi” (1), kur aplūktas psiholoģiskās problēmas. Šī informācija tiks apkopota un aplūktas dažādas pieejas lasītāju apkalpošanai un bibliotēku lomas izpētei, kā arī bibliotēku lomai personības attīstībā.

Pētījuma mērķis un uzdevumi.

Pētījuma mērķis ir noskaidrot publisko bibliotēku lomu lietotāju personības attīstībā. Uzdevumi:

- apkopot rakstus par dažādu pieeju bibliotēkas nozīmei;
- izpētīt Latvijas publisko bibliotēku nozīmi lietotāju dzīvē;
- aptaujāt ar anketu palīdzību bibliotēku lietotājus;
- apkopot anketu rezultātus;

Pētījuma metode.

Pētījumā izmantošu šādas informācijas vākšanas metodes:

- statistikas apkopošana;
- dokumentu atlase;
- anketēšanu.

Un informācijas apstrādes metodes:

- statistikas analīze;
- dokumentu analīze;
- salīdzināšana.

Hipotēze.

Publiskās bibliotēkas ne tikai sniedz lietotājam nepieciešamo informāciju, bet tām ir arī sava loma personības attīstībā.

Pētījuma struktūra.

Bakalaura darbs sastāv no 3 nodaļām, kur 1. doti faktori, kas ietekmē personību, 2. dota vispārīga informācija par bibliotēku lomu sabiedrībā un 3. doti pētījumi par bibliotēkas lomu citās valstīs un veiktās anketēšanas rezultāti un salīdzinājums, nodaļas sīkāk sadalītas apakšnodaļās.

1. FAKTORI, KAS IETEKMĒ PERSONĪBAS ATTĪSTĪBU

1.1. Personības attīstība

Lai saprastu, kas ir personība un to ietekmējošie faktori, vispirms jāsāk ar termina „personība” skaidrojumu:

Personība- svešvārdu vārdnīca terminam piedāvā vairākus skaidrojumus:

1. noturīgs indivīda sabiedriski nozīmīgo īpašību kopums, kas izpaužas viņa rīcībā, domāšanā un emocionālajās reakcijās;
2. dažas estētiskajās teorijās – vienots un noturīgs cilvēks, kas apzināti vai neapzināti rīkojas pēc noteiktiem tikumiskajiem principiem un spēj atbildēt par savu rīcību.
3. cilvēks ar kādām sabiedriski nozīmīgām, parasti pozitīvām vai spilgtām īpašībām.
4. persona, individualitāte. (11, 566.lpp.)

Latviešu konversācijas vārdnīcā (1938.g.) vārda skaidrojumam vēl pievienots teikums „ne katra persona ir personība, piem., bērni nav personības. Personība jāizkopj. Pēc tās jātiecas kā ideāla.” (14, 31766.lpp.)

Pētnieciskā darba autore gan nepiekrīt šim apgalvojumam- arī bērns ir personība, kura jāattīsta. Jāievirza šīs personības attīstība “pareizajās sliekšņos” t.i. palīdzēt attīstīt personību, kas pozitīvi vērsta uz sabiedrības interesēm. Šeit daudz varētu dot publiskās bibliotēkas. Tās varētu palīdzēt attīstīt bērnu personību. Bet katrs cilvēks ir individuāls, tāpēc svarīgi saprast arī šī termina nozīmi.

Vārdam „individualitāte” atrodami šādi tulkojumi:

1. cilvēka psihisko īpašību un pieredzes kopums, ar ko viņš atšķiras no citiem cilvēkiem; jebkura dzīva vai nedzīva objekta īpatnības, ar ko tas atšķiras no sev līdzīgiem objektiem;
2. vienreizīgs, oriģināls indivīds, kas ar savām intelektuālajām, emocionālajām vai gribas īpašībām spilgti atšķiras no pārējiem. (11, 304.lpp.)

Tātad, individualitāti raksturo oriģinalitāte, intelekts, tikumība, mērķtiecība un griba, kas pozitīvi vērsta uz sabiedrības interesēm. Šīs īpašības varētu raksturot arī personību, kurai arī jābūt pozitīvi vērstai uz sabiedrības interesēm.(skat. 1.pielikumu)

Tātad, spriežot pēc definīcijām, personība ir cilvēks ar sabiedriski nozīmīgām īpašībām, bet individualitāte- cilvēka īpašību kopums, kas to atšķir no citiem cilvēkiem, oriģinalitāte.

“Personības” jēdziena skaidrojums nodarbinājis domātājus un zinātniekus gan senatnē, gan mūsdienās. Izzināt - kāpēc cilvēks rīkojas tā un ne citādāk, tas vairāk ir psiholoģijas uzdevums.

Cilvēka būtības un dabas jautājumu var apskatīt no vairākiem aspektiem - fiziskie rādītāji, fizioloģiskie parametri, cilvēka raksturs, iedzimtās spējas un dotības. Pēc psihologu domām personība ir ļoti sarežģīts veidojums, kas nemītīgi attīstās un pilnveidojas. Tāpēc svarīgi ir palīdzēt šajā procesā. Lai objektīvi novērtētu kādu personības īpašību, tā jāapskata tikai kontekstā ar citām rakstura iezīmēm. Piemēram, ja cilvēks ir taupīgs, tad sabiedrība to atzīst kā pozitīvu īpašību, taču, ja taupīgumam pievienojas savtīgums, tad visdrīzāk viņu dēvēs par skopuli un tā vairs nebūs pozitīva īpašība .

Tā kā nav iespējams atrast viennozīmīgu “personības” jēdziena skaidrojumu, tad neapstrīdams ir tikai fakts- personība ir cilvēks kopumā. Ar visām tā pozitīvajām un negatīvajām īpašībām.

Termins „personība” ir aizgūts no antīkā teātra, kurā ar personu (personāžu mūsu izpratnē) apzīmēja masku, ko aktieris uzliek sejai atbilstoši lomas attīstībai. Un arī viens no senākajiem skaidrojumiem pauž: personība ir individualitātes ārējā izpausme – kā cilvēku uztver līdzcilvēki un kā viņš uz tiem iedarbojas. Personība ir smalks psihes instruments un visas tās šķautnes nav izpētītas.

Runājot par izpausmēm, personību varētu salīdzināt ar krāsu, kas cilvēkam piemīt vienmēr, taču reizēm kļūst spilgtāka un labāk saskatāma. Piemēram, jauniešiem, kurš jūtas sabiedrībā nepieņemts, ikdienā varētu būt raksturīgs dīvains apgērbs un sliktas manieres, bet spriedzes situācijās – arī rupjība un tieksme uz fizisku vardarbību. Savukārt jauniešiem, kurš ir pārliecināts par sabiedrības labvēlīgo attieksmi pret sevi, vistīcāmāk, visus piesaistīs ar savu dzīvesprieku un optimismu, kas stresa brīžos pāraugs nesavtīgā rīcībā citu labā. (22, 23)

Izlasot šo atkāpi, varētu likties, ka tā ir nolemtība, tomēr, laimīgā kārtā, tā nav. Cilvēks ar līdzcilvēku palīdzību var mainīties. Un šeit var savu roku pielikt arī publiskās bibliotēkas, sniedzot šiem cilvēkiem pozitīvas emocijas, sapratni un piedāvājot pakalpojumus, kas tiem nepieciešami.(27)

Zinātnieki noskaidrojuši, ka personības veidošanās notiek pašaudzināšanas ceļā, tātad – cilvēks apzināti izvēlas, kādu viņš vēlas sevi redzēt, un ar gribasspēku virzās uz savu mērķi. Tātad, tāpat kā ķermenis, personība ir mums katram un katra spēkos ir to izkopt un attīstīt līdz apbrīnas cienīgai pilnībai.

Nedrīkst, protams, arī ignorēt ģimenes un sabiedrības ietekmi, kas var būt kā pozitīva, tā arī negatīva. Pie šīm sabiedrības- indivīda attiecībām mūsdienās nāktos stipri piestrādāt, jo visapkārt redzamas ļoti daudz negatīvas lietas. Publiskā bibliotēka šai situācijā varētu būt kā laimes saliņa un dot personības attīstībai nepieciešamo pozitīvo ietekmi.

Cilvēka iekšējā kultūra ļoti lielā mērā ir atkarīga no viņa garīgās un tikumiskās audzinātības un sagatavotības, bet ārējā kultūra- no cilvēka fiziskās pilnveides un apgūtajām uzvedības manierēm, tāpēc nepieciešams radīt apstākļus, lai cilvēks jau no bērnības varētu attīstīt sevi kā kultūras un personīgās dzīves darbības subjekts. Šeit var palīdzēt gan vecāki, gan skolas, bet neaizmirsīsim arī par publiskajām bibliotēkai, kas arī var bērniem palīdzēt šajā attīstībā. Cilvēka personība pilnveidojas visa mūža garumā.

Pusaudža gados cilvēks ir viegli ietekmējams/ iespaidojams, jo visas morāli tikumiskās vērtības un pamatvērtības ir tapšanas stadijā. Šajā vecumā publiskās bibliotēkas, protams sadarbībā ar skolām, ģimeni un sabiedrību kopumā, var ietekmēt personības attīstību pozitīvā virzienā, jo liela loma pamatorientāciju un pasaules uzskatu veidošanā ir sabiedrībai, kas ieskauj šo pusaudzi. (24)

Tas ir aktīvs process, kurā cilvēks savai pieredzei piešķir dažādas nozīmes un tas iesākas jau bērnībā.

Psihologu darbos varētu izdalīt piecas pieejas, ar kuru palīdzību tiek vērtēta cilvēka psihiskā attīstība:

1. tikumiskā (morālā) attīstība;
2. intelektuālā attīstība;
3. pašapziņa;
4. seksuālā attīstība;
5. apziņas vispārējā attīstība. (20)

Psihoanalītiķis Alfrēds Adlers (*Alfred Adler*) to apraksta kā cilvēka “ mīnus situāciju”. Tieši šīs mazvērtības sajūtas darbojas kā motivētājas tiecoties t.s. “ plus situācijai”. Cilvēki tiecas šajā virzienā tāpēc, ka viņi ir radoši. Adlers cilvēka

raksturīgo dzīves pieeju sauca par dzīves stilu, kas ir cilvēka radošā spēka individuāla forma, metode kā pieiet problēmām, kā saredzēt sevi un citus un dzīves problēmas vai kāda ir visas dzīves attieksme. To sauc arī par uztveres shēmu. (22; 23)

Kad lietojam terminu "indivīds", uzsveram šī cilvēka atšķirību no citiem cilvēkiem. Latīniski *individuum* nozīmē vienots, nedalāms. Ar šo vārdu mēs apzīmējam kādu savstarpēji cieši saistītu noteiktu īpašību kopumu, kas ir atšķirīga no citiem. Tāpēc var teikt, ka par cilvēku kā par indivīdu varam runāt kopš dzimšanas brīža. Pirms dzimšanas mēs varam spriest par to, ka indivīds top vai veidojas. Indivīdu raksturo gan fiziskās, gan psiholoģiskās īpatnības. Cilvēka psiholoģiskās īpatnības parādās jau kopš dzimšanas. (22)

Liela daļa psihologu, tai skaitā V. Reņģe, uzskata, ka cilvēks nepiedzimst ka personība, bet kā indivīds, bet personība veidojas un šai veidošanās procesā liela nozīme ir tam, kādā vidē cilvēks aug, kādas ir tā attiecības ar apkārtējiem un ģimeni.

Vairums psihologu uzskata, ka laiks, kad bērnu var nosaukt par personību, ir aptuveni 4-5 gadi, jo tad bērns jau atceras, kā juties un, kas noticis ar viņu. Tad veidojas stabilāka Es apzināšanās un šis Es ir kļuvis nedalāms- tas pats Es šodien, kas vakar. Dažreiz tas notiek 3 gadu vecumā, bet par nobriedušu Es 1.5 vai 2 gadu vecumā, pēc V. Reņģes domām, nevar runāt. (23.; 34.lpp)

Ir arī gadījumi, kad cilvēki no savas bērnības neko neatceras, bet ir atmiņas tikai no skolas gadiem.

Var jau runāt par personību arī plašākā nozīmē, iekļaujot tajā arī temperamentu un raksturu, kas cieši saistīts arī ar vajadzībām, to, pēc kā cilvēks tiecas savā dzīvē, viņa īpatnības.

Bērnībā dzīves mērķis veidojas, atdarinot vecākus un pieaugušos. Bērns, protams, pārņems gan labo, gan sliktu. Runājot par bibliotēku lomu šajā procesā, tās var dot bērniem labu piemēru, tādejādi veicinot to attīstību.

Lai vēl dziļāk ielūkoties problēmās, ko varētu risināt bibliotēkas, vajadzētu aplūkot vēl vienu svarīgu terminu- „vajadzības”.

1.1.1. Vajadzības

Sabiedrībā mūsdienās bieži dzirdam terminu „vajadzības”, tādēļ nepieciešams noskaidrot, kā tiek skaidrots šī jēdziena saturs:

“Vajadzība – vairāk vai mazāk pastāvīgs darbību, enerģijas vai informācijas trūkums, kas nepieciešams indivīda veiksmīgai funkcionēšanai un attīstībai”. (21; 149.lpp.).

Vajadzības nosacīti var iedalīt 3 grupās:

- fiziskajās,
- sociālajās
- garīgajās. (20)

Fiziskās vajadzības ir cikliskas, tās var tikt apmierinātas, bet sociālās un garīgās nevar tikt pilnībā apmierinātas, jo tās veidojas tikai sociālā mijiedarbībā.

Daudzas no vajadzībām bibliotēka ir spējīga apmierināt, arī fizioloģiskās, kļūstot par sabiedrības centru, jo dažreiz cilvēkam nav, kur iet un tie nevar iekļauties sabiedrībā. Tāpat cilvēkam ir vajadzīga vieta, kur var sasildīties vai mierīgi padomāt. Dažiem lietotājiem tā ir vienīgā iespēja iekļauties sabiedrībā un netikt no tās izstumtam.

Psiholoģijā populārākās personības vajadzību teorijas ir radījuši Deivids Maklelands un Abrahams Maslovs. (22 ;78.lpp.)

Deivida Maklelanda radītais vajadzību modelis ir nedaudz vienkāršāks nekā Abrahama Maslova, jo Maklelands piedāvā 3 personības attīstībai, viņaprāt, nepieciešamas lietas:

- vajadzība pēc sasniegumiem jeb sasniegumu motivācija;

Šīs vajadzības apmierināšanā daudz var darīt publiskās bibliotēkas, jo, piedāvājot nepieciešamo informāciju par darba vietām vai darba vajadzībām, lietotājs 1. gadījumā dabūs darbu un 2.gadījumā iegūtā informācija var palīdzēt attīstīt biznesu vai arī iegūt paaugstinājumu darbā. Ja tas ir mākslinieks vai literāts, tad bibliotēka var palīdzēt izstādīt viņu darbus, tādā veidā popularizējot viņu darbus un apmierinot to vajadzību pēc sasniegumiem.

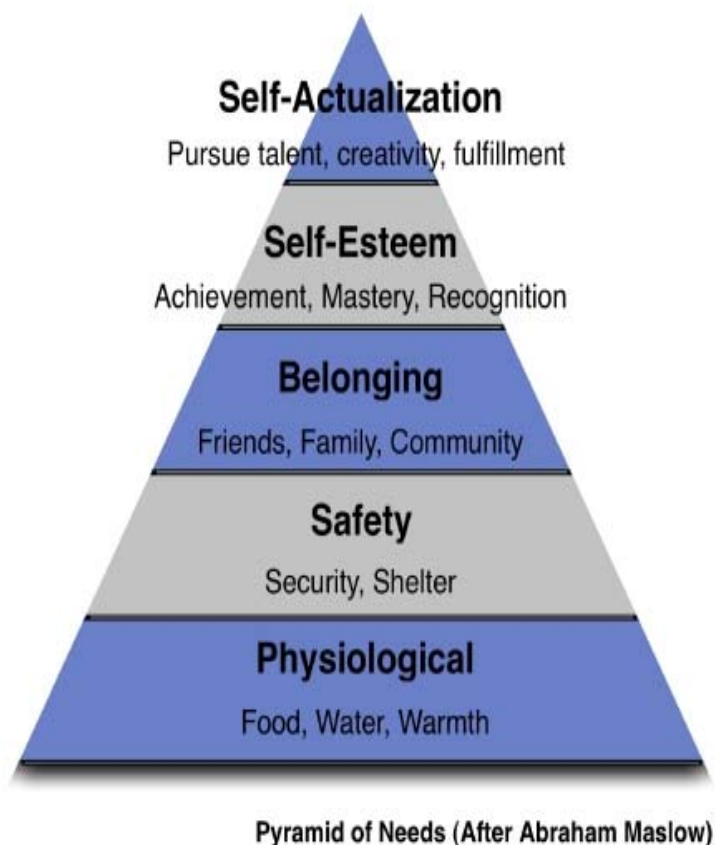
- vajadzība pēc varas:

Nav zināms gan, vai bibliotēka tiešā veidā var apmierināt šo vajadzību, ja nu vienīgi bibliotekāri viņu apkalpo un izpilda viņa vēlmes un viņš tādā veidā jūt varu.

- vajadzība pēc attiecībām.(22, 79.lpp.)

Tā ir vajadzība pēc saistības ar citiem cilvēkiem, piederības pie kādas grupas. Vajadzība pēc līdzīgi domājošu cilvēku sabiedrības, komunikācijas. Publiskās bibliotēkas gan savas tradicionālās darbības ietvaros ir organizējusi šādas interešu grupas un veicinājusi kontaktu starp lietotājiem.(22, 79.lpp.)

Ja ņem par pamatu Maslova klasisko vajadzību hierarhiju, tad tai ir 5 līmeņi.(9, 4.lpp)

att. 1.1.

Maslova piramīda

Parasti tā attēlota piramīdas vai trapeces veidā , kur:

- pamatu jeb 1.līmeni veido t.s. zemākās jeb ķermeņa vajadzības, taču, ja tās neapmierina, tad cilvēkam arī augstākie līmeņi nav aktuāli, līdz ar to nav iespējama pilnvērtīga personības attīstība.

Bibliotēkas gan te var palīdzēt pastarpināti, piedāvājot informāciju par darba vai izglītības iespējām, kas tālāk nodrošinās iespēju apmierināt vajadzības pēc pārtikas, apģērba un mājokļa. Vai arī vienkārši ļaujot bezpajumtniekiem pasildīties telpās, kas pie mums nav tik izplatīts, bet ārzemēs tā ir pati par sevi saprotama lieta. Vai arī elementāri apmeklēt labierīcības.

- 2.līmenis ir vajadzība pēc drošības.

Tā ir vajadzība būt brīvam, bez negatīvām emocijām, pēc stabilitātes. Tā kā tagad sabiedrībā notiek daudz izmaiņu, tad sabiedrība nejūtas stabila un tajā ir daudz negāciju- cilvēks jūtas psiholoģiski nedrošs pārmaiņu priekšā un tām pretojas. Daudzās ģimenēs nav ģimenes siltuma un ir vardarbība, kas atņem drošības sajūtu, tāpēc lielai sabiedrības daļai ir vienaldzīgas pārējo augstāko līmeņu vajadzības. Cilvēkiem šajā līmenī vajadzīga informācija par apkārtējo pasauli, jo tādejādi viņi var prognozēt un jūtas drošāki. Līdz ar to, piedāvājot šo informāciju, bibliotēka liek sabiedrībai justies drošāk un dzīvot pilnvērtīgāk, jo palīdz atpazīt draudošās briesmas, kā arī izvairīties no negadījumiem, izvēlēties dzīvībai un veselībai drošāku dzīves veidu.

- 3.līmenis ir jau sociālo vajadzību līmenis – tā ir vajadzība justies piederīgam noteiktai grupai, vajadzība pēc mīlestības garīgā nozīmē, vajadzība pēc domubiedriem un sabiedrības vispār.

Šeit liela nozīme bibliotēkai kā sabiedrības centram- palīdzēt nodrošināt sociālos kontaktus, interešu grupas un kopīgos pasākumus. Tas īpaši svarīgi attālākos Latvijas apgabalos, piemēram, laukos, kur dažviet bibliotēka ir vienīgā labvēlīgu un organizētu sociālo kontaktu organizētāja un uzturētāja.

- 4.līmenis – pašcieņas, sasniegumu un stimulācijas līmenis. Cilvēks tiecas pēc jaunām zināšanām un prasmēm, parādīt savas labākās īpašības, lai iegūtu cieņu apkārtējās sabiedrības acīs. Tas savukārt stiprina viņa pašcieņu un vēlmi gūt jaunus panākumus.

Te bibliotēkas ieguldījums varētu būt ļoti liels, jo šī līmeņa vajadzību apmierināšana cieši sasaucas ar bibliotēkas darbu izglītības jomā.

- 5.līmenis ir augstākais un šeit paredzēts, ka personība jau ir izveidojusies, cilvēks realizē savu potenciālu, kā arī ir radošs un pašpietiekams. Tas, protams, ir ideāls un pārējo līmeņu vajadzību veiksmīgas apmierināšanas summa. Ja tiek atbalstīta personības izaugsme jebkurā līmenī, varētu rasties šis ideālais cilvēks. Radošā potenciāla izmantošana ir uzskatāma par personības pašizpaušmi. Tā nekad nav piepildāma, tāpat kā radošais potenciāls, kas ir cilvēkā, ir neizsmeļams.

Saskaņā ar Maslova teoriju, cilvēka vajadzības maina un ietekmē:

- 1) iepriekšējā pieredze;
- 2) pašreizējā dzīves situācija;
- 3) sociāli ekonomiskā situācija. (23)

Tad nu bibliotēkai būtu jāreaģē uz šīm izmaiņām sabiedrībā un jākoriģē savs piedāvājums. Jāseko līdzi katram notikumam sabiedrībā un arī noteikti vajadzētu censties piesaistīt lietotājus no bērniecības, kā arī tos noturēt, jo pamati, ko bibliotēka tajos ieliks bērnībā, nodrošinās tālāko attīstību mūža garumā.

Kāpēc bibliotēkas varētu šo attīstību nodrošināt?

- jebkurā gadījumā - tā ir skaitliski lielākā bibliotēku grupa;
- fiziski visciešāk tuvinātas sabiedrībai, ieskaitot arī laukos dzīvojošos cilvēkus;
- publisko bibliotēku darbības mērķi un uzdevumi ir iespējami demokrātiski;
- to darbības specifika ļauj tām kļūt par sociālo un garīgo vērtību saskares punktu;

- visi iepriekš minētie iemesli publiskās bibliotēkas padara “jūtīgas” pret norisēm sabiedrībā, ļaujot ātri un precīzi reaģēt uz sabiedrības mainīgajām vajadzībām. (9;1.lpp.)

2. BIBLIOTĒKAS NOZĪME MŪSDIENU SABIEDRĪBĀ

Bibliotēka- grāmatu, dokumentu, laikrakstu, audiovizuālo materiālu krājums, ko uztur un organizē, lai cilvēki varētu tos lasīt uz vietas bibliotēkā vai arī ņemt uz mājām abonementā. (29, 93.lpp.)

Bibliotekārs- a) persona, kuras pārziņā ir bibliotēka; b) persona, kas ir apmācīta bibliotēkas darbā un strādā bibliotēkā. (29, 94.lpp.)

Bibliotēkām ir fundamentāla loma mūsu sabiedrībā. Tās ir mūsu mantojuma kolekcionētāji un glabātāji; tās ir zināšanu organizētājas grāmatās, kuras kolekcionē-pievienojot vērtību ar katalogizāciju, klasifikāciju un to izskaidrošanu; un, kā publiskas institūcijas, tās nodrošina pieeju visiem iedzīvotājiem.. Tās ņem zināšanas no pagātnes un tagadnes un glabā tās nākotnei.

Eiropas bibliotēkas un arhīvi satur materiālus, kas ataino Eiropas vēstures bagātību, kas iegūta caur gadsimtiem. Šie materiāli pieejami dažādās formās-grāmatās, avīzēs, filmās, fotogrāfijās, kartēs, utt. Ievadot tās tīklā, padarām iedzīvotājiem vieglāk pieejamu kultūru tāpat kā mūsu kopējo Eiropas vēsturi. Iedzīvotāji tās var iegūt ar VVBIS (bibliotēkas var apmainīties ar materiāliem), SBA vai SSBA (skat.5. un 6.pielikumu)

Bibliotēku kolekcijas dažādās valstīs ataino to kultūras identitāti. Šīs identitātes pamatā ir valoda un Internets piedāvā neiedomājamas iespējas mūsu mantojuma cirkulācijai, lai padarītu to zināmu visā pasaulē.

Vienreiz digitalizēts, saturs no kultūras institūcijām var būt svarīgs ekonomisks spēks- kā materiālu avots, kuru var vairākkārt izmantot pakalpojumu sniegšanā tūrismā un izglītībā. Tas var būt arī svarīgs sasaistes mehānisms- grāmata ved uz grāmatu pārdevēju, bibliotēkām, muzejiem, uz informāciju par vietām, un atpakaļ uz citām grāmatām.

Ekonomiski kultūras industrijas un kultūras mantojums ir lielākie aktivitātes sektori. Piem., balstoties uz statistiku, kuru savākusi LIBEKON studija, Eiropas bibliotēkas 2001. gadā nodarbināja gandrīz 337 tūkstoši darbinieku un tām bija 138 milj. reģistrēto lietotāju. (10) Tā ir gandrīz 1\3 no visas ES populācijas. Tas pierāda, kāds sociālais iespaids uz sabiedrību ir bibliotēkām.

Tā kā bibliotēkas ir mūsu kultūras un vēstures mantojuma glabātājas, tad ir vērts tās aplūkot sīkāk. Tālākajās apakšnodaļās ir apskatītas publiskās bibliotēkas un to vērtība, nozīme cilvēku dzīvē un attīstībā.

2.1. Publiskās bibliotēkas

Publiskās bibliotēkas sniedz savus pakalpojumus visiem, kam tie nepieciešami, nešķirojot pa tautībām vai citiem parametriem: vecuma, dzimuma, utt.

Publisko bibliotēku tradicionālās pamatfunkcijas (9; 1.lpp.) :

- izglītība – bibliotēku piedāvātais atbalsts tradicionālajā un šobrīd aktuālajā mūžizglītībā;

- kultūra – 1) kultūras mantojuma glabāšana un nodošana sabiedrības rīcībā, 2) izklaides un brīvā laika pavadīšanas iespējas;

- informācija – bibliotēku ieguldījums “universālā informācijas pakalpojuma” sniegšanā sabiedrībai (taču šīs funkcijas saturam, palielinoties informācijas nozīmei un izmaiņām informācijas jēdziena skaidrojumos, ir tendence paplašināties);

- sabiedrības centra funkcija – šobrīd aktualizējas, ietver 1) labvēlīgas sociālās vides veidošanu un uzturēšanu, 2) sociālo kontaktu nodrošināšanu.

Publisko bibliotēku asociācija ASV izstrādāja astoņus galvenos uzdevumus publiskajām bibliotēkām:

- 1) sabiedrisko aktivitāšu centrs,
- 2) sabiedrības informācijas centrs,
- 3) formālās izglītības atbalsta centrs,
- 4) pašmācību centrs,
- 5) ceļš uz izglītību pirmsskolas vecuma bērniem,
- 6) uzziņu bibliotēka,
- 7) zinātnisko pētījumu centrs,
- 8) populārās literatūras bibliotēka. (6)

Abi dalījumi ir līdzīgi, kaut arī nav izstrādāti vienā valstī. Uzskati par bibliotēku uzdevumiem ir vienoti visās valstīs.

Publisko bibliotēku uzdevums ir piedāvāt viegli pieejamus materiālus, pakalpojumus un programmas atmosfērā, kas iedrošina ideju brīvu plūsmu, sabiedrības locekļu apmācību, informēšanu, bagātināšanu un izklaidi. Bibliotēka

kalpo visiem cilvēkiem, neatkarīgi no dzimuma, vecuma, reliģiskās vai etniskās piederības, izglītības vai ekonomiskā statusa. Tās piedāvā vienādu pieeju visiem pie resursiem, neko nejautājot.(skat. 3. un 4. pielikumu)

Bibliotēku pakalpojumi aptver visas iedzīvotāju darbības jomas, intereses un vecuma grupas, tieši tādēļ par ļoti svarīgu tika atzīta tiesiskās informācijas nodrošināšana bibliotēkās. Cilvēkiem nepieciešams zināt savas tiesības un pienākumus. Jāzina, ko tie var sagaidīt no valsts, pašvaldības, kur griezties kādos gadījumos, līdz ar to cilvēki apzinās, ka viņi nav neaizsargāti un jūtas drošāk. Drošības sajūta ir vajadzību sarakstā, kas nodrošina personības attīstību un līdz ar to bibliotēka var šādā veidā palīdzēt attīstīt lietotāju personības.

Brīva sabiedrība pieprasa pilnu iedzīvotāju piedalīšanos, izdarot informatīvu izvēli. Tā ir publiskās bibliotēkas atbildība- saglabāt pakalpojumu standartus, kas piedāvā informāciju, kas nepieciešama, lai šo izvēli izdarītu. Lietotāji nevar izdarīt izvēli, nezinot visu informāciju. Ja lietotājam nav pieejama visa informācija, tad viņš var pieņemt nepareizus lēmumus.

Personības attīstību ietekmē arī to cilvēku personības, kuri tos apkalpo. Tādēļ publiskajām bibliotēkām jāpadomā par savu personālu.

Bibliotēkām jāpapildina personāla attīstība, lai tie ar savām spējām, izglītību un pieredzi varētu kalpot sabiedrības un profesionālajām vajadzībām. Pilnvarotajiem (pilnvarotie ir bibliotēkas darbinieki, kuri pieņemti darbā bibliotēkā bez izglītības, bet, kuri sāk mācīties bibliotekāra profesiju kādā mācību iestādē. Tie nav pilnvērtīgi darbinieki, bet tiem ir konkrētas pilnvaras uz konkrētiem darbiem. Latvijā tādu nav, bet varbūt vajadzētu pieņemt darbā cilvēkus, kas vēlas būt bibliotekāri)(2) un bibliotekāriem, kam uzticētas rūpes par publisko bibliotēku, būtu jāstrādā, lai nodrošinātu to atbilstību sabiedrības vajadzībām. Lai apmierinātu vietējās sabiedrības vajadzības, bibliotēka komplektē, saglabā un padara pieejamus materiālus dažādās formās un dažādiem lietotāju sagatavotības līmeņiem, bet arī tās darbiniekiem jākalpo par piemēru lietotājiem. Bibliotēkas attīstās un piedalās bibliotēku tīklos, lai atvieglotu materiālu un resursu sadali un; tām jābūt informētām par jaunākajām tehnoloģijām un sagatavotām izmantot to ietilpību. Turklāt bibliotekāri piedāvā informāciju par citām sociālo pakalpojumu iestādēm sabiedrībā un iesaka lietotājiem uz tām doties, kad nepieciešams; tās piedalās izolēto grupu (rases vai ekonomisku apsvērumu dēļ vai arī izglītības vai sagatavotības trūkuma dēļ) integrācijā sabiedrībā.

Tādejādi bibliotekāri piedalās šo cilvēku personības attīstībā (apmierinot to vajadzības).

Lai publiskās bibliotēkas kļūtu par vērtīgu vietējo resursu, pilnvarotajiem un bibliotekāriem jāattīstās visaptverošā sabiedrisko attiecību programmās, kas radītas, lai sabiedrība apzinātos bibliotēkas efektivitāti un ieguldījumiem un konstanti analizētu un novērtētu sabiedrības vajadzības un bibliotēkas spējas tās apmierināt.

Publiskajām bibliotēkām ir jāapkalpo dažādas lietotāju grupas, kuru vajadzības nebūt nav vienādas, tādēļ jānoskaidro katras grupas īpašās vajadzības un jācenšas tās apmierināt.

2.1.1. Publisko bibliotēku loma bērnu apkalpošanā

Bērni ir lietotāju grupa sākot no 1 gada līdz 7 gadiem. Tā ir liela grupa ar plašu vecuma amplitūdu. Protams, arī šajā grupā katram vecumam ir savas intereses un tās vajadzētu ņemt vērā. Un katrā vecumā ir savas krīzes, kas jāpārvar un, kur bibliotēkām kopā ar vecākiem jāpalīdz: (13)

- 1.gada krīze. Bērns sāk staigāt un rodas pirmie centieni pēc patstāvības. Bērns grib visu izpētīt un nesaprot, kādēļ pieaugušie kaut ko neatļauj. Tad rodas pirmās krīzes un parādās dusmu uzplūdi, kas izpaužas priekšmetu svaidīšanā, krišanā gar zemi un kliegšanā. Viss lielā mērā atkarīgs no ģimenes audzināšanas: vai nu pārmērīgs spiediens, nepieļaujot pat nelielas patstāvības izpausmes, vai nu nepastāvība pieaugušo prasībās: šodien drīkst, rīt - nē, vai arī: vecmāmiņas klātbūtnē drīkst, bet tēta klātbūtnē - nekādā gadījumā. Tas bērnam liek just apjukumu un rada jaunas krīzes. Jaunu attiecību veidošana, ļaujot bērnam būt nedaudz patstāvīgākam (t. i. lielāka brīvība, ievērojot pieļaujamas robežas), pacietība un savaldīšanās mīkstina krīzi, palīdz bērnam tikt vaļā no asām emocionālām reakcijām. (13)

1 gada vecumā bērnam nepieciešamas spēles un grāmatas, kur ir bildītes, kur bērns var attīstīt valodu, mācīties vārdus. Bibliotēka spēj sniegt šīs grāmatas vai spēles, radīt jaunus pakalpojumus tieši šī vecuma bērniem- piemēram, spēļu zonu, kur ir rotaļlietas un grāmatiņas un, kur bērns var justies droši.

o 3. gada krīze . Tas ir viens no grūtākajiem periodiem bērna dzīvē. Bērns cenšas veidot jaunas, dziļākas attiecības ar apkārtējiem. Parādās vārds „es”. Bērna patstāvība un aktivitāte pieaug, tas prasa no vecākiem savlaicīgu reorganizāciju. Gadījumā, ja jaunās attiecības ar bērnu neveidojas, viņu iniciatīva netiek atbalstīta, patstāvība tiek ierobežota, bērnam veidojas krīzes parādības. (13) Šajā vecumā var tikt izdalīti 7 šī posma raksturojumi: (13)

- *Negatīvisms.* Bērns negatīvi reaģē uz pieaugušo prasībām vai lūgumu. Viņš nedara kaut ko tikai tāpēc, ka to viņam piedāvā noteikts pieaugušais cilvēks. Galvenais darbības motīvs - izdarīt otrādi, t. i. tieši pretēji tam, ko viņam teica vai lūdza.
- *Spītība.* Šī ir bērna reakcija, kad viņš uzstāj nevis tāpēc, ka viņam tā gribas, bet gan tāpēc, ka viņš pats par to ir teicis pieaugušajiem, un viņš pieprasa, lai rēķinātos ar viņa domām, uzskatiem. Spītība nav neatlaidība, ar kuras palīdzību bērns panāk gaidīto. Spītīgs bērns uzstāj, pat ja viņam nemaz tik stipri negribas vai arī pavisam negribas.
- *Ietiepība* ir vērsta nevis pret kādu konkrētu pieaugušo, bet gan pret agrā bērnībā izveidotu attiecību sistēmu, pret ģimenē pieņemtajām audzināšanas normām. Bērns tiecas panākt savu vēlmju realizāciju un ir neapmierināts ar to, ka viņam piedāvā citi. "Vai tad?" - ir visizplatītākā reakcija šādos gadījumos.
- Spilgti izpaužas tendence pēc patstāvības: bērns grib visu darīt un izlemt pats. Krīzes laikā paaugstināta tendence pēc patstāvības noved pie *patvaļības*. Tā bieži ir neadekvāta bērna iespējām un izsauc papildus konfliktus ar pieaugušajiem.
- Dažiem bērniem konflikti ar vecākiem kļūst regulāri, viņi it kā pastāvīgi atrodas kara stāvoklī ar vecākiem. Šādos gadījumos runā par *protesta - dumpi*. Ģimenēs, kur ir viens bērns, var parādīties arī *despotisms*. Bērns stingri izrāda savu varu pār pieaugušajiem, kas ir apkārt, diktē, ko viņš ēdīs, ko neēdīs, vai mamma drīkst iziet no mājām vai nē utt. Ja ģimenē ir vairāki bērni, despotisma vietā parasti parādās greizsirdība. Tā pati tendence pēc varas izpaužas kā

greizsirdīga, neiecietīga attieksme pret citiem bērniem, kuriem, pēc despota domām, nav nekādu tiesību ģimenē.

- *Vērtības zudums.* Bērnu acīs vērtību zaudē tas, kas bija pierasts, interesants un dārgs agrāk. Trīsgadīgs bērns var sākt lietot necenzētu leksiku (vērtību zaudē agrākie uzvedības noteikumi), aizmest vai salauzt iemīļoto rotaļlietu, kas tiek piedāvāta nelaikā utt.

Šādas izpausmes var parādīties arī bibliotēkā, tomēr šie konflikti būtu jāatrisina, lai bērna personības attīstība tālāk noritētu normāli. Tas gan būtu jā dara vecākiem, tomēr arī bibliotekārs varētu, protams, sadarbojoties ar vecākiem, mēģināt ar sarunām pārliecināt bērnu neuzvesties agresīvi. Tur gan nepieciešamas psihologa dotības.

7. gada krīze Neatkarīgi no tā, kad bērns sāk mācīties skolā, 6 vai 7 gadu vecumā, noteiktā posmā viņš iziet cauri šai krīzei. Bērns meklē savu vietu apkārtējā pasaulē. Viņš atslēdz jaunās sociālās pozīcijas nozīmi. Skolēna pozīcija, kas tiek saistīta ar augsti vērtētu mācību darbu.

Notiek vērtību pārvērtēšana. Tas, kam ir sakars ar mācībām (pirmkārt - atzīmes), izrādās vērtīgs; kas ir saistīts ar spēli - mazvērtīgs.

Bērns sāk zaudēt bērnišķīgo dabiskumu, viņam parādās cita domāšanas loģika. (13)

Bērniem šajā vecumā vajadzīgi pakalpojumi domāšanai un intelektuālajai attīstībai- lasāmās grāmatas, prāta spēles, utt. Bibliotēkai vajadzētu sadarboties ar skolu, lai kopā palīdzētu attīstīt šī vecuma posma bērnu personības. Skolas mudinātu bērnus apmeklēt bibliotēkas, rīkotu ekskursijas, bet bibliotēkas sniegtu pakalpojumus un organizētu pasākumus, kas atbilst šīs lietotāju grupas vajadzībām.

Publiskā bibliotēka atbalsta bērnu intelektuālās un sociālās izaugsmes procesu, piedāvājot materiālus un pakalpojumus, kas radīti, lai apmierinātu viņu un pieaugušo, kas atbildīgi par viņu attīstību, vajadzības(Piemēram, kamēr bērns spēlējas vai lasa ilustrētās grāmatas, arī viņa vecāki var sameklēt sev nepieciešamos vai interesējošos

materiālus . Bibliotekāriem būtu jānodrošina materiāli dažādiem attīstības līmeņiem, kas tālāk ved uz pieaugušo statusu, tomēr uztverot katru bērnu individuāli.

Lai iekļautu bērnu pakalpojumu integrāciju bibliotēkas programmā, bibliotekārs piedalās lēmumos , kas padara efektīvāku bibliotēkas politiku, iekļaujot pienākumus un budžetu. Bibliotēkas pienākums ir attīstīt krājumu, kas atbilst sabiedrības vajadzībām, piedāvājot tos katra bērna dažādiem spēju, potenciālu un interešu līmeņiem. Tas prasa pieeju plašam iespiesto un arī citu tipu dokumentu klāstam.

Pieejai visiem materiāliem bibliotēkas kolekcijā un pakalpojumiem, ko bibliotēka piedāvā, ieskaitot SBA un DB, jānotiek bez vecuma ierobežojumiem. Bērnu attīstība atšķiras, tie ir personības un arī vajadzības to vidū var būt dažādas. Bērniem ir tās pašas tiesības, kas citiem bibliotēkas lietotājiem un attiecināma tā pati cieņas pilnā attieksme. Ir jābūt pieejamam kompetentam uzziņu un padomu pakalpojumam visā bibliotēkas darba laika garumā. Palīdzība materiālu izvēlē būtu jāsniedz arī pieaugušajiem, kas strādā ar bērniem.

Iedrošināšana lasīšanai prieka pēc un informācijai ir primārais ieguvums pakalpojumiem bērniem. Programmas bibliotēkas lasītājiem ir viens no bibliotēkas pakalpojumiem un nepieciešama sadarbība ar citām bibliotēkām un skolu mēdiju centriem, lai nodrošinātu pilnīgu bibliotēkas pakalpojumu klāstu bērniem.

Ja publiskās bibliotēkas apmierinās bērnu vajadzības tagadnē, tad tās iegūs uzticīgus bibliotēkas lasītājus nākotnē. Izaugs jauna paaudze, kura lasīs grāmatas un intelektuāli attīstīsies, kā arī kļūs par pozitīvām personībām.

2.1.2 Publisko bibliotēku loma pusaudžu un jauniešu apkalpošanā

Liela publisko bibliotēku lietotāju daļa ir pusaudži un jaunieši.) Kaut arī tās ir atšķirīgas vecumu grupas, tomēr tām ir arī kopīgas īpašības: apjukums, identitātes meklēšana, u.c.

Saskaņā ar pasaules psiholoģijā pieņemto fiziskā vecuma periodizācijas skalu, skolas vecuma bērnus varētu iedalīt 3 grupās:

- jaunākais skolas vecums (6; 7 – 10 gadi);
- pusaudžu vecums (11 – 14 gadi)

- agrā jaunība (15 – 18 gadi). (4)

Pusaudzis ir plašs termins, kuru lieto, lai raksturotu jaunību (no 9- 14 gadiem). Senatnē lietoja tikai 2 kategorijas, lai raksturotu dzīves galvenos periodus: bērnība, pieaugušais. 20- tajā gadsimtā, lielākoties pateicoties Amerikas izgudrojumam, tika pievienots termins "pusaudzis". Lielākoties pateicoties ASV labklājības līmeņa pieaugšanai, "tīņi" tika atbrīvoti no tradicionālajām darba un atbildības nastām.

Pusaudža vecums (11-13 gadi) ir krīzes vecums. Šajā periodā strauji izmainās iekšējās sekrēcijas dziedzeru darbība, kas izraisa izmaiņas visu orgānu un sistēmu, sevišķi nervu sistēmas, darbībā. Tiek izjaukts līdzsvars starp ierosas un aiztures procesiem, tāpēc pusaudži ir ātri uzbudināmi, emocionāli nenoturīgi, ir nesavaldīgi. Pusaudžiem bieži mainās garastāvoklis, dominē negatīvās emocijas – asaras bez iemesla, dusmu uzliesmojums, atkal smieklis. Šajā periodā pazeminās aizsargspējas pret negatīvajiem ārējās vides faktori, palielinās risks saslimt ar nervu sistēmas slimībām. Nervu sistēma nevar izturēt pieaugošo slodzi. Daži pusaudži kļūst miegains, izklaidīgi, citi – ātri uzbudināmi, nervozi, nedisciplinēti. Pusaudža vecumā notiek pakāpeniskas pārmaiņas intelektuālajā darbībā. Notiek pakāpeniska pāreja no konkrētās uz abstraktākām domāšanas formām. Konkrēti tēlainā domāšana neregresē, bet paliek un attīstās. Taču jaunākajā pusaudža vecumā daudziem vēl ir nepilnīga loģiskās domāšanas attīstība. (8)

Pusaudža vecumā mainās savstarpējās attiecības ar apkārtējiem. Pusaudži izvirza paaugstinātas prasības sevi un pieaugušajiem, protestē, ja pret viņiem izturas kā pret maziem. Kā reakcija pret pieaugušo neizpratni bieži rodas dažādi protesta veidi, nepakļaušanās, nepaklausība, kas saasinātā formā pārvēršas negatīvismā. Ja pedagogs izprot pusaudža protesta iemeslus, viņš uzņemas iniciatīvu un atrisina šo konfliktu. Pretējā gadījumā izveidojas nopietns iekšējais un ārējais konflikts, pusaudža vecuma krīze. Faktiski pusaudža psiholoģijā un uzvedībā vēl daudz kas saglabāties no bērna īpašībām – arī nepietiekami nopietna attieksme pret pienākumiem. Pieaugušo mēģinājumi ietekmēt gandrīz vienmēr izraisa pretreakciju, kas nelabvēlīgos apstākļos var pāraugt iekšējā konfliktā, kura saglabāšanās nereti noved pie personības attīstības aiztures.

Pusaudža gados cilvēks ir viegli ietekmējams/ iespaidojams, jo visas morāli tikumiskās vērtības un pamatvērtības ir tapšanas stadijā. Šajā vecumā visvairāk

nepieciešams pieaugušā atbalsts. Konflikta starp pusaudzi un pieaugušo var atrisināt, izveidojot draudzīgas, uzticēšanās pilnas attiecības, jo pusaudža gados par vadošo darbību kļūst saskarsme dažādās situācijās. Pusaudžiem veidojas pašvērtējums, "pieaugušā sajūta", patstāvība un prasme pakļauties, tāpēc pusaudža krīze ir visspēcīgākā pēc savām izpausmēm starp visām pārējām. Tieši pusaudža vecumā tiek apgūtas starppersonu saskarsmes normas un paņēmieni, tas ir veidojas pasaules uzskats, pašapziņa, ideāli, ētiskās normas, principi.

Ja pajautātu pusaudzīm, kas viņam publiskajās bibliotēkās interesē, vai, kāds ir viņu apmeklējuma mērķis, tad lielākā daļa atbildētu, ka datori un Internets, tomēr vajadzētu piedāvāt arī vēl kādu citu pakalpojumu- ballītes (ir dzirdēts par bērnu palikšanu pa nakti bibliotēkā, pasākums pa nakti- tāda kā "pidzamu ballīte ") vai interesantus pasākumus. Pusaudži nevēlas, lai tos uzskata par bērniem, bet arī pieaugušie tie vēl nav. Bieži vien arī bibliotēkas attieksme ir tā, kas piesaista pusaudžus šai bibliotēkai, jo mājās iespējams ir slikti apstākļi vai vardarbība un, kaut pusaudzis to neatzīs, bibliotēkas siltums un mājīgums tiem ir ļoti nepieciešams. Piemēram, 2007.gadā veiktajā pētījumā Ogres bērnu bibliotēkā atklājās, ka tās lasītāji ir 49%pusaudžu un vēl 27% izmanto skolas bibliotēku. (3)

Šajā vecumā publiskās bibliotēkas, protams sadarbībā ar skolām, ģimeni un sabiedrību kopumā, var ietekmēt personības attīstību pozitīvā virzienā, jo liela loma pamatorientāciju un pasaules uz skatu veidošanā ir sabiedrībai, kas ieskauj šo pusaudzi un, ja bibliotēka nepalīdzēs ar pakalpojumiem tieši pusaudžiem, kas tos piesaistīs, šie lietotāji būs bibliotēkai zuduši un var būt zuduši arī visai sabiedrībai, jo personība attīstīsies negatīvā virzienā- noziedzība, vardarbība u.t.t.

Pašreizējā izglītības sistēma neparedz aktīvu bibliotēku līdzdalību bērnu un jauniešu izglītošanā. Taču vērtību sistēma tiek ieaudzināta bērnībā un bibliotēkas jaunatnei var dot reālu iespēju iesaistīties kultūras procesos. Skolu bibliotēku fondi Latvijā ir diezgan bēdīgā stāvoklī un bieži vien bērni un jaunieši griežas pēc palīdzības vietējā publiskajā bibliotēkā, meklējot mācību materiālus. Bibliotēku sadarbībai ar mācību iestādēm jākļūst plašākai un jāizpaužas ne tikai informācijas piegādē, bet arī dažādu pasākumu organizēšanā un jauniešu aktīvā iesaistē. Tas nozīmē, ka bibliotēkai savā veidā ir jābūt arī sabiedrisko aktivitāšu centram. (6)

Ja bibliotēkas apmierinās šo lietotāju vajadzības, pusaudži būs bibliotēkas lietotāji arī turpmāk un arī vieglāk integrēsies sabiedrībā un būs tās pilntiesīgi locekļi. Bibliotēka kļūs par šīs sabiedrības centru.

Līdzīga situācija ir ar **jauniešiem**, kuri arī ir liela potenciālo bibliotēku lietotāju grupa. Tie, atšķirībā no pusaudžiem, spēj atrast problēmai vairākus risinājumus, tie var pieņemt lēmumus un spriest patstāvīgi. Atšķirībā no pusaudžiem, jauniešu intereses par mācībām palielinās. Tas ir tāpēc, ka jauniešu motivācijā galveno vietu sāk ieņemt motīvi, kas saistīti ar pašnoteikšanos un gatavošanos patstāvīgai dzīvei. Sevišķi spēcīgi šos motīvus iespaido dzīves plāni un profesionālie nodomi, kas savukārt sekmē mācību motīvu veidošanos, maina attieksmi pret mācību darbību. [8, 6.lpp] Jaunieši cenšas atrast savu viedokli, izprast lietu būtību patstāvīgi. Galvenie jauniešiem šeit ir morālā apziņa un uzvedība, pasaules uzskats, profesionālās intereses, ideāli un sapņi, šajā laikā veidojas morālā apziņa un uzvedība. Apkārtējā sabiedrība un arī bibliotēka šajā posmā vēl var izmainīt jauniešu uzskatus, kuri vēlāk būs jau iesakņojušies un nebūs tik viegli ietekmējami.

Jauniešu attīstības procesā ir svarīga identitātes meklēšana un atrašana, bet identitāte var būt negatīva valdonīgu vecāku, kas kaut ko spiež darīt vai apkārtējās sabiedrības ietekme. Piemēram, jauniešiem, kurš jūtas sabiedrībā nepieņemts, ikdienā varētu būt raksturīgs dīvains apģērbs un sliktas manieres, bet spriedzes situācijās – arī rupjība un tieksme uz fizisku vardarbību. Savukārt jauniešiem, kurš ir pārliecināts par sabiedrības labvēlīgo attieksmi pret sevi, visticamāk, visus piesaistīs ar savu dzīvesprieku un optimismu, kas stresa brīžos pārāugs nesavtīgā rīcībā citu labā. (22)

Pie identitātes meklējumiem pieder arī profesijas izvēle. Ir ieteikums (ASV jau pārbaudīts), ka 16 gadu vecumā paralēli mācībām būtu jāstrādā, kaut vai apkalpojošā sfērā.

Tika atklāts, ka jaunieši, kas paralēli mācībām strādā, retāk kavē mācības un retāk izdara disciplinārus pārkāpumus, tiem ir lielāka mācību motivācija, jo viņi jau iepazinuši darba tirgu un tā iespējas, kā arī saprot naudas vērtību. (32)

Latvijā gan tas nav pieņemts- vecāki savus bērnus uztur, tie īsti nesaprot, uz ko tie iet un vecāki vai prestižs nosaka to profesijas izvēli.

Psihologi atzīst, ka sastopami 2 attīstības tipi:

1. Tie, kuri attīstās bez īpašām, ārēji novērojamām krīzēm, t. i., vienmērīgāk;

2. Tie, kuru attīstībā ir "vētras un dziņas", konflikti ar apkārtējiem, krīzes (32; 5.lpp.)

1. tips ir vairāk konformistisks. Jaunieši vairāk balstās uz to, ko par viņiem teiks citi, uz autoritātēm, tiecas būt līdzīgi citiem, ir mazāk neatkarīgi un patstāvīgi. Stresa situācijās reti spēj pieņemt patstāvīgu lēmumu. Ar vecākiem šiem jauniešiem ir labas attiecības.

2.tips jaunībā ilgi meklē savu ceļu. Viņi nespēj atbildēt par savu rīcību, ir neprognozējami, mēdz lietot alkoholu. Viņi nemēdz kādam ilgi pieķerties, neko neuzskata par obligātu. Viņi noliedz vecāku dzīvesveidu. (8; 5.lpp.)

Lai arī pusaudži un jaunieši ir dažādas lietotāju grupas, tomēr tās ir arī līdzīgas, jo abu šo grupu pārstāvji ir apjukuši, atrodas sevis, savas vietas sabiedrībā meklējumos un publiskās bibliotēkas var palīdzēt šajos meklējumos, sniedzot nepieciešamo informāciju, pakalpojumus vai draudzīgu gaisotni un atbalstu. Tāpat arī bibliotēkas var palīdzēt šiem cilvēkiem iekļauties sabiedrībā, organizējot pasākumus un interešu grupas, kurās jaunieši vai pusaudži varētu attīstīt savu personību pozitīvā gaisotnē ar līdzīgi domājošiem cilvēkiem. Tikai tā izdosies attīstīt personību, kura būs pozitīvi vērsta uz sabiedrības interesēm. Bibliotēku palīdzība varētu arī izpausties:

- Informācijā pētnieciskajiem darbiem un pētniecisko darbu izstrādē;
- jauniešu atbalsta līnija- palīdzība jauniešiem karjeras izvēlē (tāda ir Jelgavā);
- tikšanās ar rakstniekiem.

2.1.3. Publisko bibliotēku loma jauno pieaugušo (young adults) apkalpošanā

Ar terminu „jaunie pieaugušie” ārzemēs saprot jauniešus no 18-25 gadiem.(2) Latvijā tāda dalījuma nav. Lai gan varbūt vajadzētu. Arī šiem lasītājiem ir savas prasības un vajadzības, kas jāapmierina, un tās tomēr atšķiras no vajadzībām

pusaudža vecumā un arī no vajadzībām 30 gadu vecumā. Arī šo lasītāju personība vēl tikai veidojas un bibliotēkas to var ietekmēt ar tieši uz šiem lasītājiem vēršiem pakalpojumiem. Arī šiem lasītājiem nepieciešama īpaša uzmanība, jo no tiem attīstās pieaugušie, kuri vai nu lasīs vai nelasīs grāmatas un izmantos vai neizmantos publisko bibliotēku pakalpojumus. Ja nepievērsīsim uzmanību šai lasītāju grupai, varam zaudēt daudz potenciālo lasītāju.

Bibliotēku pakalpojumiem jaunajiem pieaugušajiem ir jāsākas ar šīs grupas atpazīšanu. Tie nav jaunieši, kuri vēl nav noteikuši savas prioritātes, tomēr arī šajā vecumā vajadzības atšķiras no pieaugušajiem. Tieši tas, ka viņi vairs nav jaunieši, nosaka, ka viņiem vairs nevar piedāvāt pakalpojumus, kas domāti jauniešiem - viņu vajadzības ir augušas, tomēr arī vecāka gadagājuma cilvēkiem domātie pakalpojumi tiem īsti neder.

Tiem jāpiedāvā atvērta un vienlīdzīga pieeja visiem materiāliem un pakalpojumiem, ko piedāvā bibliotēka. Ir jāpiedāvā arī īpašus pakalpojumus, kad viņu vajadzības aug.

Tiem vajadzīga draudzīga vide, kur viņus vienmēr laipni gaida. Te daudz atkarīgs no bibliotēkas darbiniekiem, jo arī viņi veido vidi. Ja bibliotekāri būs atsaucīgi, arī lasītāji šeit iegriezīsies biežāk un bibliotēka varēs piedalīties šīs grupas izglītošanā un audzināšanā. Piem., karjeras iespējas vai tālākizglītības iespējas. Šajā vecumā ir arī daudz jaunās ģimenes, kurām nepieciešama informācija piemēram par grūtniecību vai bērna audzināšanu, var būt arī pasākumi jaunajām māmiņām.

2.1.3. Publisko bibliotēku loma pieaugušo apkalpošanā

Publiskajai bibliotēkai jāatbild uz sarežģītajām un neatliekamajām pieaugušo vajadzībām, piedāvājot plašu pakalpojumu klāstu. Apmierinot šīs vajadzības, personāls palīdz lietotājiem, piedāvājot plašu resursu klāstu, sākot ar literatūru brīvā laika pavadīšanai un beidzot ar specializēto literatūru. Kolekcija un materiālu organizācija, lasītāju padomu pakalpojumi, reģistrēšana, (skat. 5.pielikumu) uzziņas, ieteikšana ir veidi kā bibliotēka uzņemas atbildību par šiem lasītājiem.(5)

Publiskajai bibliotēkai būtu jāpadara uzziņas per integrētu daļu no pakalpojumiem, lai lietotāju jautājumi, kā, piem., karjera, tiktu atbildēti caur resursu lietošanas procesu. Palīdzība šo materiālu lietošanas procesā būtu jāpiedāvā no nenosodoša personāla puses (neitrāla).

Jaunās informācijas tehnoloģijas un to izmantošana būtu jauns ieguvums apkalpošanā. Datori un kabeļtelevīzija arī būtu jāpadara pieejama sabiedrībai bibliotēkās, kur to var atļauties. Jo vairāk informācijas ievietots DB un tie vairs nav pieejami iespiestā formā, jo svarīgāk ir piedāvāt bezmaksas vai zemas cenas pieeju datoriem kā informācijas darbarīkiem.

Tāpat kā daudzās Eiropas valstīs, arī Latvijā kultūras institūcijas nodarbojās ar nepieciešamības pēc izglītības, audzināšanas apmierināšanu, vienu vārdu sakot tika uztvertas kā vispārējās civilizētas iedarbības instrumentu uz cilvēku. Tika glabāti un nodrošināta pieeja kultūras objektiem. Pie tam, pats par savi saprotams, ka kultūras objekti atbilda augstās kultūras normām, kuru vērtību noteica noteiktā kultūras elite. Populārā, komerciālā un marginālā- t.i. visa alternatīvā kultūra, kas atbilst jaunajām sabiedrības vajadzībām, eksistēja ārpus oficiālajām kultūras institūcijām, tām bija sava auditorija, savi izplatības kanāli un noieta tirgus.(34)

Tas noveda pie tā, ka 1960-tajos gados Francijā valdība pamanīja, ka neskatoties uz kultūras iestāžu centieniem, sabiedrība pret tām ir atsalusi- kritās izglītības līmenis, interese pret lasīšanu, kultūras iestāžu apmeklējums vispār. Tagad redzams kas nedaudz līdzīgs.

Tradicionāli bibliotēka ir likusi uzsvāru uz pakalpojumiem formālai pieaugušo izglītībai. Tai vajadzētu piedāvāt arī pieaugušo iesaisti informācijas atjaunošanā un izglītībā no pašu iniciatīvas.

Programmēšana (speciālas programmas bibliotēkas krājuma parādīšanai un vieglākas pieejas nodrošināšanai) arī ir viens no pieejamiem veidiem informācijas piegādei un publiskajai bibliotēkai būtu jānodrošina tā kā viens no pakalpojumiem pieaugušajiem. Programmas varētu būt aizraujošs veids, kā parādīt bibliotēkas kolekciju un arī labs veids, kā aizsniegt lasītājus, kuri citādi nevarētu izmantot bibliotēkas pakalpojumus.

Bibliotēka kalpo kā dzīvīgs aktivitātes centrs sabiedrībā, piedāvājot informāciju par vietējiem notikumiem un radot tikšanās vietu vietējām organizācijām to izglītības un kultūras aktivitātēm. Piedevām, bibliotēkas personālam būtu jāatbalsta šīs aktivitātes, piedāvājot materiālus, palīdzēt grupām ar programmu plānošanu un piedalīties programmās, diskusijās vai daloties pieredzē. Bibliotēka ir kā kodols, ap kuru pulcējas lasītāji/lietotāji. Tomēr arī tā neiztiek bez morāles kodeksa- uzvedības normas un likumi. Šajā sabiedrībā var ienākt jebkurš, “ lasītājs” vai “ neizglītotais”, bērns vai pieaugušais, intelektuālis vai bezdarbnieks, valsts iedzīvotājs vai ārzemnieks

(34, 57.lpp). Katrs var ienest sociumā savu nozīmi, valodu, uzskatus. Nepieciešams tikai viens- cieņa pret citādām domām, citām valodām, citiem uzskatiem. Šiem noteikumiem gan atņemta piespiestība, kā Telemas abatijas lozungam: “Dari, ko gribi” , tomēr tam ir būtiska piebilde kanta imperatīva veidā:” bet tā, lai netraucētu citu pašizteiksmi. “ (34, 57.lpp.)

Šāda utopija ir iespējama tikai, ja bibliotēka uzstādīs par savu mērķi nevis pagājušo ēru ideālu saglabāšanu, bet reālu problēmu un pieprasījumu risināšanu, jo bibliotēka pirmām kārtām ir “saskarsmes skola”- līdzīga Romas Forumam, kur varēja brīvi atnākt, lai parunātu, pakontaktētos, uzzināt kaut ko jaunu un vajadzīgu no visiem iepriekš savāktajiem šajā vietā avotiem, dzirdēt dažādus uzskatus, atrast domubiedrus, uzklaut oponentus, parādīt savas zināšanas, redzēt, ko var citi, sacensties ar tiem argumentācijā un daiļrunībā.

Dažreiz pagastu publiskās bibliotēkas ir vienīgais sabiedriskais un kultūras centrs, kas sniedz ne tikai literatūru, bet arī padomus, palīdz darba meklēšanā, tā ir vieta, kur cilvēki var satikties un atrasties sabiedrībā, kas jebkuram cilvēkam ir nepieciešams. Vientulībā cilvēks kļūst īgnāks, atpaliek no sabiedrības jaunievedumiem, izolēts no sabiedrības, bet arī nespēj tajā iekļauties. Tāpēc bibliotēka ir viens no komponentiem/ faktoriem, kas ietekmē personību.

Bibliotēkai būtu jāspēlē galvenā loma sabiedrības aģentūru un to, kuriem šie pakalpojumi nepieciešami, kopā savešanā. Formālāk, publiskajai bibliotēkai būtu jāiesaistās kā aktīvam un sadarboties gatavam bibliotēku tīkla loceklim, lai materiālu piegāde un dalīšanās resursos notiktu efektīvāk.

Publiskajai bibliotēkai ir īpaša atbildība par informāciju un to grupu interesēm, kam ir īpašas vajadzības. Daži vecāki cilvēki, kā arī hroniski slimi un invalīdi varētu tikt apkalpoti pa pastu vai mājās vai arī nelielas kolekcijas institūcijās, kas šos cilvēkus apkalpo (sociālās mājas, slimnīcas, utt.). Lasītprasmes treniņš pieaugušajiem un stundu vai materiālu piedāvājums cilvēkiem, kas neprot valsts valodu, būtu labs iedrošinājums tiem kļūt par informētiem iedzīvotājiem un bibliotēkas lietotājiem nākotnē.

Bibliotēkām būtu jāiedrošina lietotāju izglītības un novērtēt informāciju, ko viņš izvēlas lasīt. Ja lietotājs raksta kādu darbu ar neprecīzu informāciju, viņš var sabojāt savu reputāciju vai mācības un grāda iegūšanu. Tādēļ tas ir viņa paša interesēs zināt labākos avotus un pasniegt atrasto informāciju, kuru citi novērtētu. Cik daudz bibliotēkās darīs sava lietotāja labā? Cik vien būs viņa spēkos. Pat bērns var

iemācīties domāt kritiski. Mums jābūt uzlikt savas zīmes, pieņemt lēmumus un dalīties informācijā, nevis esošā informācija tikai jāglabā.

Lai informētu sabiedrību par bibliotēkas pakalpojumiem, bibliotēkai būtu jāattīsta stipras attiecības ar vietējo presi, uzņēmējiem, kā arī sabiedrības grupām. Tas arī nozīmē efektīvu komunikāciju ar vietējo valdību. Piedāvājot tiem jaunāko informāciju par svarīgām tēmām būtu viens no veidiem, kā pārliecināt to par bibliotēkas papildinātu un augošu pakalpojumu radīšanu.

Fransisa Hndriksa , LASER (the London and South Eastern Library Region.)(10, 1.lpp.) direktore iezīmē nākotnes publisko bibliotēku, kura būs pilnībā automatizēta, līdz ar to būs jauni pakalpojumi, kur automatizācijas dēļ būs pieejams vairāk informācijas, lietotājiem būs iespējams lasīt un ņemt uz mājām visus dokumentus, kas ir sistēmā. Līdz šim bibliotēka bija droša vieta, kur bija iespējams satikties, komunicēt ar citiem lietotājiem un caurskatīt grāmatas, bet nākotnē grāmatas būs tikai praktiskiem un psiholoģiskiem nolūkiem. Tā vietā būs digitāla informācija, kura izmainīs informācijas izmantošanu un piedāvāšanu. Bibliotēkai būs jāiedrošina esošie lietotāji. Lai tie izmantotu jaunās informācijas ieguves formas un tās piesaistīs jaunus lietotājus, kuri līdz šim uztvēruši bibliotēku kā vecmodīgu vietu, kur tikai izsniedz grāmatas.

Nākotnē bibliotēkas varētu kļūt par pilnībā integrētu apgabala mācību resursu. DB, kuras līdz šim bija pieejamas tikai akadēmiskajās bibliotēkās, tagad būs pieejamas arī publiskajās un skolēni, studenti vai citi interesenti varēs iegūt tajās esošo informāciju.

2.2. Publiskās bibliotēkas un to loma personības attīstībā Latvijā

Katras valsts un nācijas iekšējā vērtību skalā bibliotēkām dažādos laikos un sabiedrībās ir bijusi atšķirīga nozīme. Bibliotēkas loma Eiropas kultūrā kopumā vienmēr ir novērtēta pietiekami augstu. Taču vienlaicīgi ir bijusi ļoti nevienāda attieksme pret bibliotēkas lomas īstenošanai nepieciešamajiem nosacījumiem.

Bibliotēkas eksistences apstākļi lielā mērā ir bijuši atkarīgi no sabiedrības demokratizācijas pakāpes un izpratnes par garīgo vērtību un informācijas lomu sabiedrībai vitāli svarīgu problēmu risināšanā.

Latvijas bibliotēku politikas veidošanās un īstenošana pamatā notiek divu nozīmīgu spēku ietekmē. Pirmkārt, tie ir iekšējie faktori: sabiedrības pieprasījums, lai bibliotēkas būtu pieejamas un to pakalpojumu kvalitāte pietiekama, lai bibliotēkas atbilstu informācijas un zināšanu sabiedrības prasībām, lai bibliotēkas darbotos pietiekami efektīvi un ekonomiski.

Sabiedrības pieprasījums pēc bibliotēku un informācijas pakalpojumiem nemitīgi pieaug. Veidojas diezgan dramatiska pretruna starp šo pieprasījumu un bibliotēku reālajām materiālajām, tehnoloģiskajām un profesionālajām iespējām, tāpēc ļoti svarīgi ir pietiekami operatīvi un konsekventi realizēt mūsu bibliotēku sistēmas attīstības plānus. Tam ir nepieciešami lieli finansu resursi, tāpēc jo atbildīgāka ir valdības izšķiršanās par mūsu bibliotēku attīstības ceļu, kas noformulēts attiecīgos normatīvos un nacionālā plānojuma dokumentos un programmās.

Otrkārt, mūsu bibliotēku politiku ietekmē arī ārējie faktori – starptautiskās vadlīnijas un, īpaši, Eiropas Savienības mērogā savstarpēji koordinētās bibliotēku nozares un informācijas sabiedrības veidošanas aktivitātes, kuras nosaka attiecīgi Eiropas Savienības politiskie lēmumi(16):

- ANO dokumenti;
- UNESCO dokumenti (publisko bibliotēku, skolu bibliotēku manifesti u.c.);
- IFLA vadlīnijas;
- ES dokumenti (EParl. rezolūc. par bibl. modernajā sabiedrībā, EK un EP programmas, projekti, vadlīnijas);
- starptautiskie standarti .

Latvijas ceļā uz Eiropas Savienību daudzas tautsaimniecības nozares ir spiestas piemēroties Eiropas Savienības direktīvu prasībām. Attiecībā uz kultūru un, konkrēti, uz bibliotēkām, šādu direktīvu praktiski nav. Tas ir saprotams, jo kultūra ir katras nācijas identitātes nesēja, tā nav pakļaujama totālās unifikācijas prasībām. Taču, runājot par Eiropas Savienības vadlīnijām bibliotēku jomā, mēs kādreiz nožēlojam to, ka nav attiecīgu direktīvu arī mūsu nozarē, jo tās palīdzētu vieglāk pārvarēt stereotipu priekšstatu barjeras, kuras diemžēl vēl valda attieksmē pret bibliotēku nozīmi sabiedrībā, attieksmē pret bibliotēku ēkām un telpām, attieksmē pret nepieciešamajiem finansu līdzekļiem bibliotēku krājumu un informācijas resursu

veidošanā, attieksmē pret bibliotekāru vajadzībām nemitīgi profesionāli pilnveidoties, attieksmē pret bibliotekāru darba samaksu. Taču, jāsaprot, ka bibliotēku loma mūsu sabiedrībā tomēr tiek novērtēta arvien atzinīgāk. Par to liecina arī pozitīvi dinamiskais bibliotēku uzturēšanai izmantoto finansu līdzekļu ikgadējais pieaugums vidēji par 8 – 10%. (16)

Kā liecina Baltijas Datu Nama pētījums “Kultūra kā sabiedrību integrējošs faktors” visbiežākie bibliotēku apmeklētāji ir nevis vistrūcīgākie valsts iedzīvotāji, bet gan cilvēki ar vidējiem ienākumiem (no 30-40 Ls mēnesī uz vienu cilvēku), lauku ciematiņu iedzīvotāji - līdz pat 50 % no visiem bibliotēku apmeklētājiem. Pētījuma autori norāda, ka veidojot bibliotēkas par vietējās sabiedriskās dzīves centriem, tās varētu sekmēt lauku apdzīvoto vietu uzplaukumu. (15)

Bibliotēku pakalpojumi aptver visas iedzīvotāju darbības jomas un visas iedzīvotāju vecumgrupas. Arvien vairāk cilvēku apzinās bibliotēku lomu informācijas un zināšanu sabiedrības veidošanā. Kā liecina statistikas dati, bibliotēku apmeklētāju skaits Latvijā pieaug - 1990. gadā reģistrēti 19931 lasītājs un 1999. gadā – 42888 lasītāji. (skat. 7. pielikumu) 1999. gadā Latvijā bija 26 augstskolu bibliotēkas, 60 speciālās bibliotēkas, 974 publiskās, no kurām 922 pašvaldību tautas bibliotēkas (151 pilsētu un 705 pagastu bibliotēkas), 66 bērnu bibliotēkas, 63 skolu bibliotēkas, 1060 vispārīgglītojošo skolu bibliotēkas un vairāku ārvalstu institūciju bibliotēkas (Ziemeļvalstu informācijas centrs, ASV informācijas centrs, Gētes institūts u.c.).

Tabula 2.1.

Publisko bibliotēku darba pārskats 2005.g.

2005.gadā

Bibliotēkas	Skaits	Lasītāju (reģistrēto un attālināto) skaits	Apmeklējumu skaits (reizes)	Izsniegto dokumentu skaits (vienības)	Dokumentu skaits (vienības) krājumos	Gadā ienākušo dokumentu skaits (vienības)
Latvijas Nacionālā bibliotēka	1	52 398	553 622	1 855 419	4 468 426	120 631
Latvijas Akadēmiskā bibliotēka	1	23 380	585 751	4 300 000	3 330 000	76 223
Augstskolu bibliotēkas	28	122 808	2 490 693	4 722 586	6 706 713	118 969

Speciālās bibliotēkas	49	33 176	294 686	836 811	34 767 283	2 691 316
Publiskās bibliotēkas	877	515 539	7 155 246	20 171 998	12 299 296	651 863
<i>t.sk. pašvaldību publiskās bibliotēkas</i>	863	504 938	7 062 178	19 256 255	11 860 551	624 921

Salīdzinoši 2003.-2005.gadā

Gads	Bibliotēku skaits	Lasītāju (reģistrēto un attālināto) skaits	Apmeklējumu skaits (reizes)	Izsniegto dokumentu skaits (vienības)	Dokumentu skaits (vienības) krājumos	Gadā ienākušo dokumentu skaits (vienības)
2005	956	747 301	11 079 998	31 886 814	61 571 718	3 659 002
2004	962	735 586	7 945 016	33 769 661	59 103 956	4 312 536
2003	993	799 475	10 637 672	34 653.583	56 475 624	6 108 791

Nacionālajā Programmā “Kultūra” apakšprogrammā “Bibliotēkas” minēts, ka no kopējā Latvijas iedzīvotāju skaita kā bibliotēkas lietotāji reģistrējušies 29% iedzīvotāju. Kopā ar skolu bibliotēku lasītājiem šis skaitlis varētu būt aptuveni 40%. Katrs lasītājs apmeklējis bibliotēku vidēji 11 reizes gadā un tam izsniegtas 40 grāmatas un citi izdevumi. (15)

2005.gadā lietotāju kopskaits pagastu publiskajās bibliotēkās bija 504.9 tūkstoši, no kuriem 196 tūkstoši bija bērni un jaunieši (skat. tab. 2.2.)

tabula 2.2.

Pašvaldību publiskās bibliotēkas 2005.gadā

Bibliotēku darba rādītāji salīdzinoši 2003.-2005.gadā

Gads	Bibliotēku skaits	Lasītāju (reģistrēto un attālināto) skaits	Apmeklējumu skaits (reizes)	Izsniegto dokumentu skaits (vienības)	SBA saņemto dokumentu skaits (vienības)	SBA nosūtīto dokumentu skaits (vienības)
2005	863	504 938	7 062 178	19 256 255	33 087	26 178
2004	863	513 649	6 596 206	19 951 200	33 247	26 000
2003	876	527 607	6 575 871	20 580 679	30 160	25 555

Latvijas bibliotēkas pēc to piederības dalās trīs grupās: valsts, pašvaldību un privātas bibliotēkas. (skat. 2. pielikumu) Savukārt, pēc darbības areāla bibliotēkas iedalāmas tādās, kas sniedz pakalpojumus attiecīgas teritorijas iedzīvotāju vajadzībām (piem., pašvaldību publiskās bibliotēkas) un tādās, kas kalpo attiecīgu

nozaru iekšējās politikas realizācijai (izglītības iestāžu bibliotēkas – izglītības politikas realizācijai, medicīnas bibliotēkas – veselības aizsardzības politikas realizācijai u.tml.).

2005. gadā ir šādi statistikas dati :

- 1 nacionālā bibliotēka (Latvijas Nacionālā bibliotēka)
- 1 nozīmīga nespécializētā bibliotēka (Latvijas Akadēmiskā bibliotēka)
- 877 publiskās bibliotēkas:
t.sk. 863 pašvaldību publiskās bibliotēkas
t.sk. Latvijas Nerēdzīgo bibliotēka ar 8 filiālbibliotēkām, 6 citas publiskās bibliotēkas;
- 49 speciālās bibliotēkas;
- 28 augstākās izglītības iestāžu (augstskolu) bibliotēkas
- 1 115 vispārējās un profesionālās izglītības iestāžu (skolu) bibliotēkas:
t.sk. 972 vispārīzglītojošo dienas skolu bibliotēkas
t.sk. 32 vispārīzglītojošo vakara (maiņu) skolu bibliotēkas
t.sk. 111 profesionālās izglītības iestāžu bibliotēkas. (6)

2005. gadā lasītāju (reģistrēto un attālināto) kopskaits bija 1 088 554. (6)

Bibliotēku sistēmas hierarhiskais modelis Latvijā ir līdzīgs citu valstu bibliotēku sistēmu uzbūvei: sistēmai ir piramīdas veidols, kuras pamatni veido bibliotēkas, kuras sniedz informācijas pamatpakalpojumus iedzīvotāju dzīves, mācību, darba vietas tuvumā. Skaidri iezīmēts ir reģionālais līmenis, kurā gaidāmas lielas izmaiņas sakarā ar reģionālo un administratīvi teritoriālo reformu. Piramīdas virsotnē ir lielākās bibliotēkas, kuras glabā, organizē un piedāvā nacionāli nozīmīgākos informācijas resursus.

Mūsdienās Latvijas bibliotēkas ietekmē jaunās sociālās un informācijas iestādes, kas piedāvā alternatīvas bibliotēkai- informācijas portāli, Internet kafejnīcas, tehnoparki, kultūras- atpūtas centri. Tādēļ daudzi lietotāji pamet bibliotēkas zāles un kļūst par attālinātajiem lietotājiem; notiek globāla atsvešināšanās no grāmatām, aizraušanās ar vizuālajiem un stereo medijiem; līdz ar iespiesto materiālu vērtības krišanos, zūd lasīšanas iemaņas, intelektuālais darbs un refleksija palēninās.

Bibliotēkas, protams, reaģē uz šiem draudiem un cenšas piedāvāt jaunus pakalpojumus. Tomēr, uz kā veidot jauno attiecību pamatus. Un, vai vispār ir nākotne šim senākajam sociālajam institūtam- bibliotēkai.

Analizējot šīs situācijas iemeslus, kurā nonākušas mūsdienu bibliotēkas, kulturologi un sociologi ir vienisprātis- tāpat kā daudzas mūsdienu sabiedriskās institūcijas, arī bibliotēkas pārcieš sabiedrības mainīto vērtību krīzi (pasaulas redzējuma krīzi). Tām jāērēķinās ar globalizāciju, jo modernā sabiedrība pieprasa no tām atbilstību savām jaunajām prasībām- dzīvot un orientēties polikulturālajā sabiedrībā. Tomēr bibliotēkas daudzviet ir tik ļoti orientētas uz vecajiem domāšanas stereotipiem un tradīcijām, ka to maiņa ir visai sāpīga.

Latvijā gan patlaban notiek diskusija par jaunās LNB ēkas celtniecību. Līdz ar to 2000. gada marta beigās un aprīļa sākumā Baltijas Datu nams veica pētījumu "Sabiedrība un jaunā Latvijas Nacionālā bibliotēka". Tās mērķis bija noskaidrot sabiedrības attieksmi pret jaunās Nacionālās bibliotēkas celtniecību un iebildumus vai motivāciju tās atbalstam. (16)

Pētījuma rezultāti liecina, ka 76% no aptaujātajiem uzskata, ka Latvijai ir vajadzīga jauna Nacionālā bibliotēka. No tiem, kuri zina par jaunās Nacionālās bibliotēkas projektu (78% no aptaujātajiem) pozitīvi to novērtē 63%, un, zinot par projekta izmaksām - 85 miljoni latu - 59% aptaujāto. Vislabāk informēti par jaunās Nacionālās bibliotēkas projektu ir latvieši vecumā virs 35 gadiem ar augstāko izglītību, turklāt lauku rajonos novērtējums ir pozitīvāks nekā pilsētās. Puse no projekta atbalstītājiem ir pārliecināti, ka paši lietos jauno Nacionālo bibliotēku, un lielākā daļa aptaujāto kā primāro lietotāju grupu min studentus, tālāk seko zinātnieki, pētnieki, dažāda veida speciālisti, skolnieki un pasniedzēji. Vairums iedzīvotāju uzskata, ka, ar jaunās ēkas uzcelšanu, valstij galvenais ieguvums būs lielāka informācijas pieejamība, izglītības, kultūras un zinātnes līmeņa celšanās un bibliotēku sistēmas modernizācija. Aptaujātie piekrīt, ka jaunā Nacionālā bibliotēka būs:

- informācijas, komunikāciju un zināšanu centrs,
- izglītības veicinātāja un līdz ar to ieguldījums Latvijas nākotnē,
- centrs integrētajai bibliotēku sistēmai, kas aptver visu Latviju.

Pētījuma rezultāti liecina arī par to, ka Latvijas iedzīvotāji saprot, ko nozīmē elektroniskais informācijas tīkls, un uzskata, ka tas ir vajadzīgs (apmēram 76% no visiem atbildētājiem).

Vislielākās neskaidrības ir par finansējumu un bezmaksas pieslēgumu. No aptaujātajiem pēdējo 12 mēnešu laikā 34% respondentu ir apmeklējuši bibliotēku, 7% izmantojuši Nacionālās bibliotēkas pakalpojumus, 82% lasījuši kādu grāmatu. Bibliotēku apmeklējuma nolūkus (šiem 34% respondentu) var iedalīt šādi:

- paņemt vai nodot grāmatu,
- lasīt grāmatu,
- iegūt informāciju,
- lasīt avīzes,
- satikties ar kādu cilvēku.

Tātad Latvijas iedzīvotāji uzskata bibliotēku par lielu dārgumu un viņiem tā ir svarīga. Jaunā bibliotēka šiem cilvēkiem būs kā gaismas stars un dod cerības par jauniem pakalpojumiem un dažiem cilvēkiem (invalīdiem) dod cerības par bibliotēkas apmeklēšanu, kas līdz šim nav bijis iespējams telpu nepiemērotības dēļ.

Daudzās valstīs ārzemēs tika veiktas aptaujas un pētījumi par to, cik nozīmīgas ir bibliotēkas cilvēku dzīvē un atklājumi bija visai interesanti.

3.PĒTĪJUMI PAR PUBLISKO BIBLIOTĒKU NOZĪMI

3.1.Pētījumi ārzemēs

Pēdējo gadu laikā tiek pievērsta pastiprināta uzmanība bibliotēku nozīmei un lomai. Daudzās valstīs notikuši pētījumi, lai noskaidrotu, kāda loma cilvēku dzīvēs ierādīta publiskajām bibliotēkām. Atklājumi bija ļoti interesanti.

Kanādas bibliotēku asociācijas prezidents Stīvens Adams (Stephen Adams) veica analītisku pētījumu, kurš varētu būt noderīgs un interesants dažādām bibliotēkām.(32)

Pētījumi , kas tika veikti *Kanādā 1996-1997.g.* pierādīja publisko bibliotēku svarīgo lomu un skaidri parādīja, ka bibliotēkas ir (32, 89.lpp):

- ļoti efektīvi informācijas piegādātāji;
- labs atbalsts vietējai ekonomikai;
- kultūras industrijas balsts;
- nacionālās kanādiešu kultūras pamats;
- demokrātisko tradīciju sabiedrībā ieviešanas līdzeklis;
- lasītprasmes attīstības galvenais instruments;
- atbalsts bērnu un to, kas mācās, attīstībai;
- mūžizglītības palīdzības avots;
- līdzeklis, lai nolīdzinātu plaisu atšķirībai starp bagātajiem un nabagajiem.

2004.g. septembrī ASV Floridas štatā tika veikts apjomīgs pētījums par publisko bibliotēku ietekmi uz sabiedrību, kura gaitā akcents tika likts uz problēmas ekonomisko aspektu, bet precīzāk uz bibliotēkā ieguldīto finanšu atdevi.

Pētījuma rezultāti (32, 90.lpp):

- Kopumā atdeve no visdažādākajiem avotiem publiskajās bibliotēkās Floridā sastāda 6,54 \$ uz katru notērēto dolāru.

- Katri 6448 \$, kas ieguldīti Floridas publiskajās bibliotēkās no valsts līdzekļiem, rada 1 papildus darba vietu, bet katrs dolārs palielina vietējo kopproduktu par 9,08 \$, paaugstina darba algu par 12.66 \$.

2005.g. janvārī līdzīgs pētījums par publisko bibliotēku lomu un nozīmi tika veikts Dienvidkarolīnas štatā (ASV) ar iedzīvotāju anketēšanas palīdzību, kuras rezultāti doti tabulās 1(sociālie aspekti); 2 (darījumu aspekti) un 3 (ekonomiskie aspekti).

Tabula 3.1.

Publisko bibliotēku lomas sociālie aspekti

(Dienvidkarolīnas štats)

Rādītājs	Pozitīvu atbilžu skaits, procentos
Uzlabo dzīves kvalitāti	92
Paaugstina vietējā nekustamā īpašuma vērtību	47
Ieaudzina un uztur mīlestība pret lasīšanu	73
Palīdz atrast darbu	11
Palīdz paaugstināties amatā	25
Palīdz paaugstināt darbavietu skaitu	37
Iepazīstina ar jaunākajām tehnoloģijām	28
Palīdz iegūt pamata izglītību	18
Palīdz mūžizglītībā	47

tabula 3.2.

Publisko bibliotēku lomas darījuma aspekti

(Dienvidkarolīnas štats)

Respondentu grupas	Rādītājs	Pozitīvu atbilžu skaits procentos
Biznesmeņi	Informācija, kas iegūta publiskajā bibliotēkā, palīdzēja biznesa veiksmi	78
Biznesmeņi	Bez pieejas publiskajai bibliotēkai darījumi ietu sliktāk	41
Personālie investori	Informācija, kas iegūta publiskajā bibliotēkā, palīdzēja pieņemt lēmumus par ieguldāmo līdzekļu virzienu	59
Visi, kas atbildēja	Dolāru ekvivalents informācijai, kas iegūta publiskajā bibliotēkā, atrodas intervālā no 10 tūkstošiem līdz 1 miljonam	32
Visi, kas atbildēja	Dolāru ekvivalents informācijai, kas iegūta publiskajā bibliotēkā, pārsniedz 1 miljonu	2

Publisko bibliotēku lomas ekonomiskie aspekti.

(Dienvidkarolīnas štats)

Rādītājs	Ekonomiskā nozīme (dolāri gadā)
Ieguldījumi visās štata publiskajās bibliotēkās	80 milj.
Grāmatu, videofilmu, CD, žurnālu, avīžu utt. izmantošanas un abonēšanas vērtība	102 milj.
Uzziņu apkalpošanas vērtība	26 milj.
Tiešais un netiešais ekonomiskais efekts līdzekļu ieguldījumiem no federālā budžeta un štata budžeta publiskajās bibliotēkās	4.48 \$ uz 1 \$, kas ieguldīts (gandrīz 350%)

Tāpat atklājies, ka publiskās bibliotēkas ir ļoti nozīmīgas, gan cilvēku dzīvē, gan darījumos, gan arī tās ir ekonomiski izdevīgas. Tāpat atklājās bibliotēku nozīme arī šo cilvēku personības attīstībā, jo, palīdzot šiem cilvēkiem, tiek apmierinātas to vajadzības pēc informācijas, zināšanām. tas vēlāk palīdz šiem cilvēkiem attīstīties kā personībām.

Kanādā veiktajos pētījumos atklājās, ka (33):

- 40% cilvēku, kas apmeklēja publisko bibliotēku, ietaupīja laiku vai naudu;
- 25% cilvēku rezultāts bija kvalitatīvāks darbs;
- 18% cilvēku rezultāts bija ātrāks darbs.
- Kanādieši pavada vidēji 4.4 h nedēļā lasīšanai prieka pēc;
- Laidminsteres publiskajā bibliotēkā 33% lietotāju kā bibliotēkas svarīgāko lomu uzsvēra attīstošās lasīšanas centru (centre of recreational reading);

- Ziemeļņujorkas publiskajā bibliotēkā 63% lietotāju izmanto bibliotēku lasīšanai prieka pēc (pleasure reading);
- Miliona publiskajā bibliotēkā 84% lietotāju izmanto bibliotēkas attīstošajai lasīšanai (recreational reading).

Daudziem kanādiešiem publiskā bibliotēka ir daļa no ikdienas:

- Lielākā daļa lietotāju izmanto publisko bibliotēku vismaz vienreiz nedēļā;
- 44% ir pastāvīgie lietotāji; 52% lieto bibliotēku 1 reizi mēnesī; 5% iet reti;
- 58.4% Laidminsteres bibliotēkas lietotāju izmanto bibliotēku vismaz 1 reizi mēnesī;

Soli pa solim kanādieši parāda bibliotēkas nozīmi to dzīvē:

- Albertā aptuveni 9 no 10 iedzīvotājiem apzīmē bibliotēku kā: “mūžīgo pakalpojumu, svarīgu sabiedrībai”;
- 96% iedzīvotāju uzskata bibliotēku kā ļoti vai kaut kā noderīgu sabiedrībai;
- Pēdējos 50 gados Kanādā bibliotēku lietotāju skaits audzis par 20% punktiem. Tai pašā laikā grāmatu skaits, ko pērk grāmatnīcās, ir sarucis par 33% no 1978.g. Dzīves dārdzības dēļ cilvēki savas informacionālās vajadzības apmierina bibliotēkās.
- Ontārio pētījumā atklājās, ka publiskās bibliotēkas ir populārākā grāmatu ieguves vieta (41%);
- Albertā veiktais pētījums parādīja, ka 50.7% respondentu galvenais avots grāmatām lasīšanai ir publiskā bibliotēka.

Maristas koledžas publiskās domas institūts ASV veica telefonaptaujas par iedzīvotāju uzskatiem par bibliotēkas nozīmi viņu dzīvē un to pakalpojumiem. Aptauja notika no 2003.g. 27. oktobra līdz 29.oktobrim. Tās laikā centās noskaidrot, cik pretimnākoši viņi ir domai palielināt bibliotēkas budžetu pakalpojumu attīstīšanai.(31)

Aptauja sastāvēja no 1,004 telefonintervijām. Tajās atklājās šādas lietas:

- Cik vērtīga jūsu sabiedrībā ir pieeja publiskajai bibliotēkai? 67% ļoti svarīga; 27% svarīga;
- Vai jūs atbalstat vai esat pret nodokļu paaugstināšanu bibliotēku pakalpojumu atbalstam sabiedrībā? 31% stingri atbalsta un 32% atbalsta;
- Cik daudz jūs būtu gatavs maksāt papildus nodokļos bibliotēku pakalpojumu atbalstam jūsu sabiedrībā? Vidēji amerikāņi atbildēja: 49\$;
- Kad bija jāliek reitings bibliotēku pakalpojumiem, respondenti sarindoja tos šādā kārtībā: lasīšanas programma bērniem; atvērtas vakaros un nedēļas nogalēs; datori publiskai lietošanai; mājas darbu palīdzības centri; programmas vecākajiem iedzīvotājiem; palīdzība ar datoriem; pieeja uzziņu palīdzībai pa telefonu; fakss vai e-pasts; pieeja citiem valdības pakalpojumiem bibliotēkas ēkā; kultūras programmas vai izstādes; audio grāmatas kasetēs vai CD; vietējo avīžu indeksēšana; telpas grupām- tikšanās vietas; grāmatu diskusiju grupas; filmas/multenes uz DVD.

Ņujorkas štatā 2002.g. notika - Zogbija aptauja, kurā:

- ❖ 95% respondentu atzina, ka bibliotēka viņiem ir ļoti svarīga. 71% teica, ka bibliotēka viņiem ir ļoti svarīga.
- ❖ Vairāk kā 75% atzina, ka piekristu maksāt lielākus nodokļus bibliotēku pakalpojumu atbalstam. Neatkarīgi no reģiona, vecuma un dzimuma cilvēki bija ar mieru maksāt lielākus nodokļus, ja bibliotēkai palielināsies fonds;
- ❖ 89% respondentu likās svarīgi, ka valdība piedāvā lielāku fondu bibliotēkām. 52% respondentu atbild, ka ir ļoti svarīgi, ka valdība piedāvā lielāku fondu bibliotēkām.

Reģentas komisijas aptaujā 1999.g. aprīlī tika aptaujāti 1,004 pieaugušie.(31)

Aptauja parādīja, ka:

- ✓ Ņujorkas iedzīvotāji apmeklē savas publiskās bibliotēkas krietni virs valsts vidējā rādītāja- 73% zemīpašnieki;
- ✓ Vietējās bibliotēkām ir ļoti svarīga loma sabiedrības dzīves kvalitātē;
- ✓ Prioritātēs ietilpst brīva pieeja visiem štata bibliotēku resursiem; lielāks tehnoloģiju izmantojums, ieskaitot Interneta pieeju bibliotēkai no mājām; bibliotēku programmas vietējās sabiedrības centros; DB meklēšanas pakalpojumi; mājas darbu skolotāji skolēniem; neangļu bibliotēkas programmas.
- ✓ 67% respondentu dubultotu finansiālo atbalstu bibliotēkām no 32,17\$ uz \$64.07.

Pētījuma rezultāti: Ņujorkiešiem viņu vietējās bibliotēkas ir ļoti svarīgas viņu sabiedrības dzīves kvalitātē un viņi izmanto bibliotēkas virs vidējā rādītāja visā valstī.

Lai arī viņi ir apmierināti ar savām bibliotēkām, viņi meklē jaunus informācijas avotus un jaunus informācijas ieguves veidus no bibliotēkas. Augstākajā vietā viņu vajadzību sarakstā ir štata lasītāja karte, kas ļaus tās īpašniekam lasīt grāmatas un iegūt informāciju visa štata ietvaros; palielināts tehnoloģiju izmantojuma skaits, ieskaitot Interneta pieeju bibliotēkai no mājām un informācijas izguvi caur e-pastu un faksu; bibliotēkas programmas sabiedrības centros; DB meklēšanas pakalpojumi; neangļu bibliotēkas programmas.

Un Ņujorka ir gatava maksāt par šiem jaunajiem pakalpojumiem. Respondenti saka, ka šis atbalsts ir jādubulto.

Aptaujas rezultāti aprādīja, ka 73% namīpašnieku (households) izmanto bibliotēku. Valstī vidējais ir 65%.

Aptauja parādīja, ka bibliotēku ļoti daudz izmanto skolēni/ studenti, ģimenes ar bērniem līdz 18 gadiem, pensionāri, bezdarbnieki, kā arī ļoti lielu interesi izrāda nacionālās minoritātes. Ņujorkieši visbiežāk meklē informāciju savās publiskajās bibliotēkās par:

- ✓ jaunākajām ziņām,
- ✓ personīgo veselību,
- ✓ datortehnoloģijām;
- ✓ kultūras un sabiedrības ziņām;
- ✓ pašmācībai.

Kā iemeslu nemeklēt informāciju vietējā bibliotēkā min pieejamības problēmas: vieta, darba stundas vai vietas iespējas.

Pēdējos gados kompānija OCLC (Online Computer Library Center) ir pieņēmusi dažas interesantas iniciatīvas, kas vērstas uz bibliotēku attīstību.(17) Tai skaitā- OCLC Advocacy Initiative – bibliotēku aizsardzības kampaņa, kuras mērķis ir pievērst uzmanību kritiskākajām bibliotēku problēmām un palīdzēt bibliotēkām demonstrēt to lomu un nozīmi. Publicētie materiāli pētījumiem „OCLC Environmental Scan” un arī „Libraries: How They Stack Up”(33) var tikt izmantoti bibliotēkās, lai veiktu propogandas un izskaidrošanas darbus biedrībās un finanšu organizācijās.

Vairākums informācijas materiālu, tai skaitā arī tie, kas pieminēti augstāk, - tā ir informācija par bibliotēkām, bet ne tas, kas notiek bibliotēkās.

2005.g. janvārī kompānija Sirsi un Floridas štata universitātes bibliotēka (kas atbild par programmu ģeogrāfisko datu savākšanai elektroniskā formātā- GeoLib) paziņoja par kopīgas programmas bibliotēkas darba datu savākšanai realizācijas sākumu no visām Z-Amerikas bibliotēkām. Iegūtās ziņas tiks saistītas ar ģeogrāfiskajiem un demogrāfiskajiem datiem, kas attiecas un pašvaldībām, kurās šīs bibliotēkas strādā. Tādā veidā tiks saformēta zināšanu bāze zinātniski pamatotiem risinājumiem bibliotēku salīdzināšanai. Tās dati būs pieejami bez maksas adresē www.librarynormativedata.info, bet pilnie teksti pētījumiem un analīzei- abonējot.(33)

Izpētot visus šos ārzemju pētījumus, jāsaka, ka aptaujāto cilvēku dzīvēs bibliotēkām ir ļoti liela nozīme- lasīšanai, informācijai, sabiedrībai, mācībām, attīstībai, utt. Tātad publiskās bibliotēkas daudz dod arī šo cilvēku personības attīstībā, jo gan izglītošanās, gan sabiedrība, kas tiem bibliotēkā ir apkārt, ietekmē un attīsta viņu personības.

Tā kā ir interesanti un arī nepieciešams uzzināt arī Latvijas iedzīvotāju domas par publisko bibliotēku lomu viņu dzīvēs un personību attīstībā, 2007.gada martā un aprīlī notika iedzīvotāju aptauja, kura deva ieskatu arī Latvijas iedzīvotāju viedokļos. Rezultāti bija ļoti interesanti.

3.2. Aptauja “ Bibliotēkas loma personības attīstībā”

2007.gada martā un aprīlī Skaistkalnes pagasta bibliotēkā un Skaistkalnes vidusskolā Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Informācijas un bibliotēku studiju 4.kursa studentes Ivetas Betakas pētījuma “Publisko bibliotēku loma personības attīstībā” ietvaros notika aptauja, kuras mērķis bija noskaidrot publisko bibliotēku lietotāju viedokli par publisko bibliotēku lomu viņu dzīvē un devumu personības attīstībā.

Tika aptaujāti dažādi cilvēki, kuri ir publisko bibliotēku lietotāji. Respondentu vecumi, dzimumi un arī nodarbošanās bija dažādas. Tika uzdoti dažādi jautājumi par bibliotēkas nozīmi viņu dzīvē un viņu domas par to, vai publiskās bibliotēkas ir ietekmējušas/ ietekmē viņu personību. Respondentiem tika izdalītas 50 anketas (skat. 10.pielikumu), kurās tika jautātas respondentu domas par bibliotēku nozīmi, lomu viņu dzīvēs un personību attīstībā.

Aptauja parādīja, ka:

- 10% respondentu apmeklē publisko bibliotēku reti;
- 20% respondentu apmeklē publisko bibliotēku ne pārāk bieži;
- 1% apmeklē ļoti reti;
- 69% publiskās bibliotēkas apmeklē bieži.

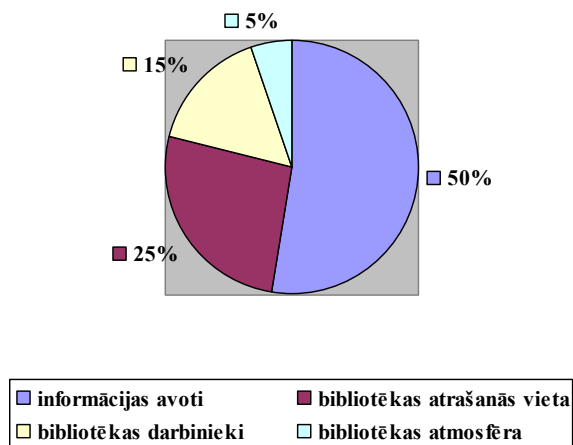
Uz jautājumu : Kāds ir viņu apmeklējuma mērķis, respondenti devuši šādas atbildes:

- 40% izmanto bibliotēku mācībām;
- 35% darbam;
- 20% brīvā laika pavadīšanai;
- 5% izmanto bibliotēku citiem mērķiem.

Atbildot uz jautājumu: Kāda loma Jūsu dzīvē ir publiskajām bibliotēkām, respondentu atbildes bija:

- 20% atzina, ka to dzīvēs bibliotēka ieņem ļoti lielu vietu;
- 50% liela loma;
- 25% viduvēja;
- 5% maza

Respondentu vēlmi apmeklēt bibliotēkas visvairāk ietekmē *informācijas avoti*, tad *bibliotēkas atrašanās vieta*. Tai seko *bibliotēkas darbinieki* un *bibliotēkas atmosfēra*.(skat. Att. 3.1.)

3.1. att.

Publisko bibliotēku apmeklējuma iemesli

Lai arī respondenti atzina, ka publiskajām bibliotēkām ir liela nozīme viņu dzīvēs, tikai neliela daļa atzina, ka publiskās bibliotēkas ietekmē cilvēka personību- 20% respondentu.

Respondenti, kuri atzina, ka bibliotēkas ietekmē viņu personības, tālāk atbildēja uz jautājumu: kā bibliotēkas ietekmē to personības, un atbildes bija:

- lasot bibliotēkās iegūtos informācijas avotus, attīstās domāšana un iztēle;
- informācijas avoti papildina vārdu krājumu ;
- bibliotēkā esošā sabiedrība attīsta komunikācijas prasmes;
- bibliotēkas pasākumi palīdz integrēties sabiedrībā,
- inteligences līmeņa paaugstināšanās, u.c.

Anketēšanā atklājās vēl kāds interesants fakts: respondentu, kas paši bieži apmeklē bibliotēkas, bērni arī biežāk apmeklē bibliotēkas nekā to respondentu bērni, kuri reti apmeklē bibliotēkas. Viņi vairāk laiku pavada pie Interneta un bibliotēkas apmeklē tikai skolas uzdevumā vai lielas nepieciešamības gadījumā. Tiem ir grūtāk iekļauties sabiedrībā, jo lielāko daļu laika viņi pavada pie datora.

Bērni, kuru vecāki labprāt apmeklē bibliotēkas, arī paši labprāt apmeklē bibliotēkas un jūtas tur ērti. Viņi apmeklē bibliotēkas ne tikai, lai mācītos, bet arī brīvā laika pavadīšanai. Arī vairāk lasa, piedalās piedāvātajos pasākumos, interešu grupās un ir aktīvāki. Viņi mazāk laiku pavada pie datora. Vecāki jau no mazotnes viņus ir veduši uz bibliotēku, līdz ar to bibliotēka viņiem ir kļuvusi tuva un pierasta vieta, kur pavadīt brīvo laiku.

Tāpat kā ar bibliotēku ietekmi uz respondentu personības attīstību, arī ar viņu bērnu attīstību ir līdzīgi: liela daļa (60%) neatzīst, ka bibliotēkas ietekmē viņu bērnu personību. Tikai mazākā daļa atzina (40%), ka bibliotēkas ietekmē respondentu bērnu personības attīstību.

Respondentiem bija arī daudz ieteikumu bibliotēku lomas palielināšanai cilvēku dzīvē:

- piedāvāt vairāk pakalpojumu;
- piedāvāt vairāk pasākumu;

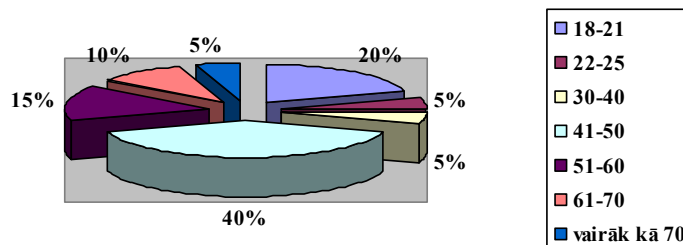
- organizēt vairāk pulciņu;
- piestrādāt pie darbinieku- lietotāju saskarsmes;
- piestrādāt pie bibliotēkas tēla un publicitātes;
- lielāku pieeju datoram, Internetam;
- padomāt par bērnu piesaistīšanu bibliotēkai.

Respondentu dzimumu dalījums bija:

- Sievietes- 70%
- Vīrieši- 30%

Tas liecina, ka sievietes biežāk apmeklē bibliotēkas. Tas, protams, būtu precīzāk jāizpēta, vai un kāpēc vīrieši retāk apmeklē publiskās bibliotēkas nekā sievietes. Tad varētu drošāk apgalvot- tagad var sniegt tikai novērojumus.

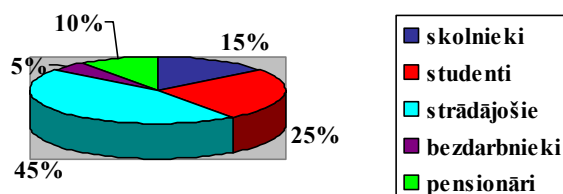
Visvairāk respondentu bija vecumā 41-50. Otra liela grupa bija 18-21. (skat. att. 3.2.) Atkarībā no vecuma bija arī dažādas atbildes, kuras izskaidrojamas ar respondentu gadu gaitā gūto dzīves pieredzi.

att. 3.2.

Respondentu vecums

Respondentu vidū lielāko grupu veidoja strādājošie respondenti, kurai seko studenti, skolnieki un pensionāri. (skat.att.3.3.)

att.3.3.

Respondentu sociālais statuss.

Pētījumā tika secināts, ka cilvēkiem bibliotēka ir ļoti nozīmīga, sevišķi vecāka gadagājuma cilvēkiem, tomēr tie kautrējas atzīt vai neatzīst bibliotēkas lomu viņu personības attīstībā. Pētījumam būtu svarīgs atklājums, ka bibliotēkām ir nozīme personības attīstībā, tomēr varbūt, ka cilvēks nemana labo, ko dod bibliotēka, bet uzreiz pamanītu, ja tā dotu kaut ko sliktu.

Ir svarīgi uzzināt, ko domā cilvēki, jo tas palīdz bibliotēkām mainīt negatīvo un attīstīties- kļūt par sabiedrības centru un apmierināt lietotāju vajadzības. Varbūt ar laiku cilvēki pamanīs arī bibliotēkas devumu viņu personības attīstībā.

REZULTĀTI UN DISKUSIJA

Pētījumā tika atklāts, ka respondentiem publiskās bibliotēkas ir svarīgas un viņi bibliotēkas apmeklē bieži. Apmeklējuma mērķis visbiežāk ir informācija mācībām un darbam. Pētījumam vissvarīgākais bija jautājums par publisko bibliotēku lomu respondentu personības attīstībā, uz kuru tikai mazākā respondentu daļa atbildēja pozitīvi- publiskās bibliotēkas ietekmē viņu personību.

Salīdzinot pētījumu ar citiem līdzīgiem pētījumiem, jāsecina, ka rezultāti ir līdzīgi- respondenti atzīst, ka bibliotēkām ir liela loma viņu dzīvēs, un ārzemju pētījumos atklājās, ka cilvēki būtu ar mieru maksāt lielākus nodokļus, lai atbalstītu bibliotēkas. Arī pakalpojumi, kurus vēlētos respondenti, ir līdzīgi: pasākumi, Interneta pieeja, bērnu piesaiste. Veiktajā pētījumā atšķirības bija dažos jautājumos, kas netika uzdoti ārzemju pētījumos, līdz ar to šos rezultātus nav iespējams salīdzināt. Tie bija: bibliotēku loma personības attīstībā, respondentu vecums, dzimums.

Diemžēl pētījuma rezultāti pilnībā nepierādīja hipotēzi- lielākā daļa respondentu neatzina publisko bibliotēku ietekmi uz respondentu vai viņu bērnu personības attīstību. Tomēr pētījuma problēmas: finansējuma trūkuma, risinājumam iegūtie dati varētu tikt izmantoti- ārzemju pētījumā respondenti piekrita maksāt papildus nodokļus bibliotēku atbalstam un arī Latvijā varētu izmantot šādu atbalsta veidu, protams, sākumā veicot iedzīvotāju aptauju par gatavību šim atbalstam.

SECINĀJUMI

Katrs cilvēks ir personība, kura jāattīsta- no maza bērna, kas vēl tikai iepazīst pasauli līdz vecāka gadagājuma cilvēkam, kurš turpina sevi attīstīt un mācās. Ja bibliotēkas palīdzēs šo cilvēku attīstībā, arī sabiedrība būs inteliģentāka un pozitīvāka. Bibliotēku apmeklēs pozitīvi vērstas personības, kurām palīdzējusi bibliotēka. Protams, ne visiem bibliotēka spēj palīdzēt- personību ietekmē arī apkārtējā vide, vecāki, sabiedrība, utt. Tomēr tā bibliotēkai būtu lielāka nozīme apkārtējās sabiedrības dzīvē.

Pētījuma gaitā atklājās, ka lietotāju vajadzības aug, bet bibliotēkām trūkst nepieciešamā finansiālā atbalsta. Sevišķi tas vērojams pagastu bibliotēkās- pašvaldības cenšas palīdzēt, tomēr ar šo finansējumu nepietiek, lai apmierinātu lietotāju augošās vajadzības, līdz ar to lietotāju personības attīstībai tiek sniegta mazāka palīdzība. Bibliotēka gan ir šīs sabiedrības centrs, tomēr pusaudži un jaunieši labprātāk izmanto Internetu informācijas iegūšanai. Tā bibliotēka zaudē savus lietotājus. Nevarētu gan teikt, ka tai nav nekādas ietekmes uz lietotāju personības attīstību- tiek rīkoti pasākumi, sniegta vajadzīgā informācija skolniekiem, studentiem- par mācību iespējām skolās un augstskolās, bezdarbniekiem par darba iespējām, organizētas interešu grupas, klubiņi. Bibliotēkas daudz dod pensionāriem, kuri bez bibliotēkām būtu izolēti no sabiedrības.

Vēl, protams, ir tāda grupa kā invalīdi, kuriem arī nepieciešami bibliotēkas pakalpojumi, tomēr finansējuma trūkuma dēļ tām nav piemērotas telpas, lai invalīdi spētu piekļūt bibliotēkas krājumam, pilnībā izmantotu bibliotēkas pakalpojumus. Līdz ar to invalīdiem ir grūti integrēties sabiedrībā un ir nodarīts liels kaitējums šo cilvēku personībai. Bibliotēkas gan piedāvā tādu pakalpojumu kā grāmatu pievešanu mājās, tomēr arī invalīdiem nepieciešama sabiedrība, kas šajā gadījumā viņiem ir liegta.

Pētījuma gaitā veiktajā aptaujā atklājās, ka cilvēkiem bibliotēkas ir ļoti nepieciešamas, tomēr lielākā daļa neatzīst bibliotēkas devumu respondentu pašu un viņu bērnu personības attīstībā . Tiek minētas īpašības, kuras palīdz attīstīt bibliotēka,

tomēr bibliotēkas ietekme lielākoties netiek atzīta, līdz ar to hipotēzi neizdevās pilnībā pierādīt. Tā ir pierādīta tikai daļēji.

Turpmākajos pētījumos varētu aplūkot bibliotēku lomu atsevišķu lietotāju grupu personības attīstībā- izvērst plašāk kādu no lietotāju grupām. Piem., invalīdus, kas ir visproblemātiskākā lietotāju grupa mūsdienās – nav aprīkotas telpas, plaukti, līdz ar to šiem cilvēkiem nav iespējama piekļuve bibliotēkas krājumam. Būtu nepieciešams izpētīt sīkāk tieši šo grupu, lai risinātu piekļūšanas problēmu bibliotēkām cilvēkiem ar kustību traucējumiem.

PATEICĪBA

Vēlos pateikties bakalaura darba zinātniskajai vadītājai pasniedzējai *Sandrai Cīrulei* par padomiem un palīdzību bakalaura darba izstrādes gaitā.

Vēlos pateikties arī bakalaura darba recenzentei profesorei *Baibai Sporānei* par bakalaura darba recenzēšanu.

Tāpat liels paldies darba kolēģēm Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā par atbalstu un padomiem, kā arī Laimonim Ceriņam par finansiālo atbalstu. Ģimenei par sapratni un morālo atbalstu.

IZMANTOTO LIETRATŪRAS AVOTU SARAKSTS

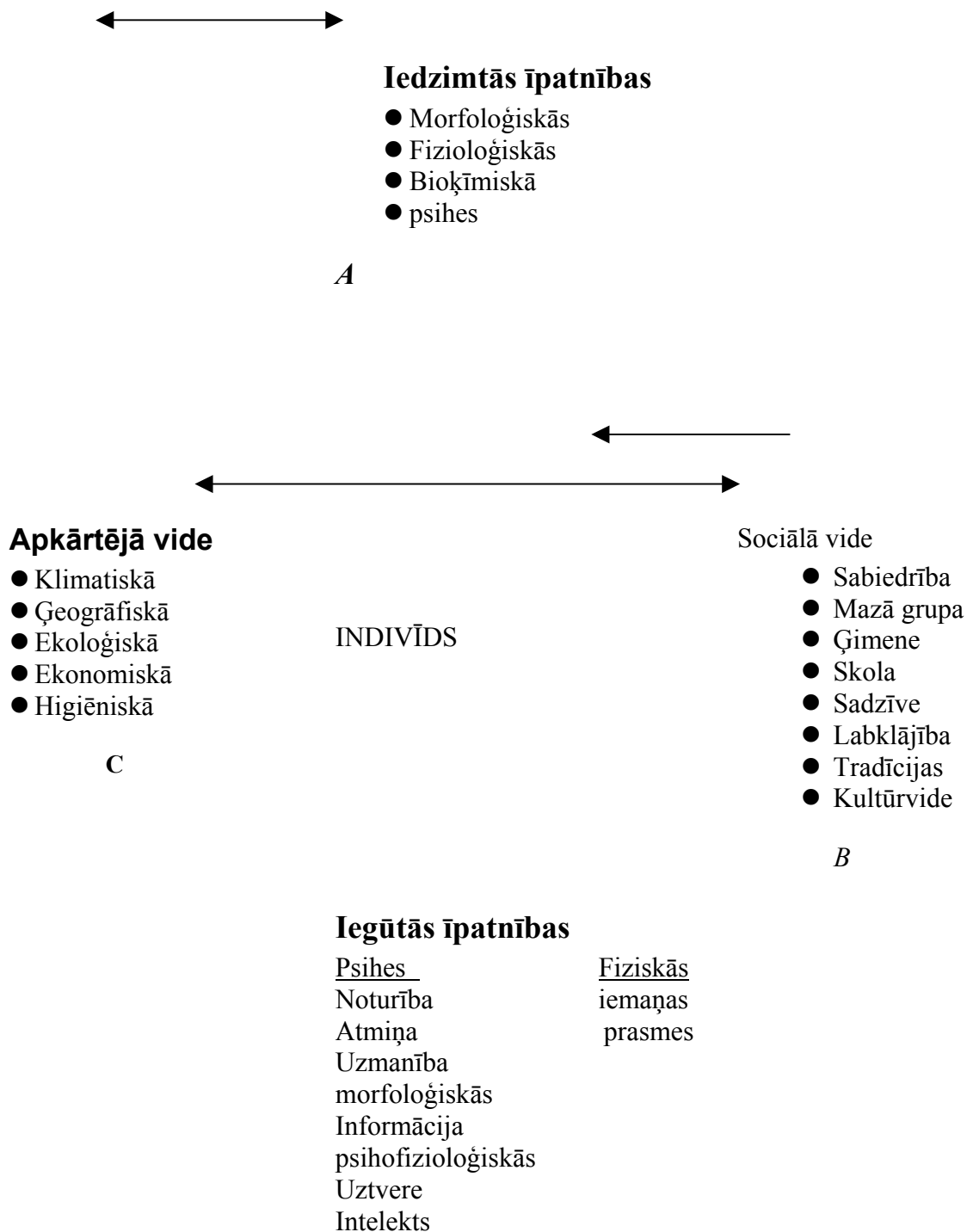
1. **Andrēziņa, Raisa** . Bērnu un pusaudžu uzvedības traucējumi. [tiešsaiste], [skatīts 2007.g. 20.aprīlī]. Pieejams:
<http://www.psihoterapeiti.lv/article/articlestatic/28/1/1/>
2. **Äng, Conny**. The role of public libraries in media society. [tiešsaiste], [skatīts 2006.g. 10.novembrī].Pieejams:
<http://wotan.liu.edu/doi/data/Articles/juliatulpy:1999:v:9:p:5801.html>
3. Aptauja. [tiešsaiste], Ogres bērnu bibliotēka, [b.g.] [skatīts 2.aprīlī]. Pieejams: <http://www.ltn.lv/~zsanita/peta.html>
4. **Bastian, Karl**. 10-14 gadīgie-agrīnie tīņi. [tiešsaiste], *Svētdienas skolas lapas 1/2īte*, 2006. [skatīts 2007.g. 12.martā]. Pieejams:
<http://svetdienskola.lv/Tinji.html>
5. **Bertot, John Carlo**. Public acces coputing and Internet access in public libraries: The role of public libraries in e-government and emergancy situations. [tiešsaiste], *First Monday*, 2006. [skatīts 2006.gada 5.novembrī]. Pieejams:
http://www.firstmonday.org/issues/issue11_9/bertot/index.html
6. Bibliotēku darbs 2005.gads. [tiešsaiste], LR Kultūras ministrija, 2006. [skatīts 2006.g. 5.decembrī] .Pieejams: <http://www.km.gov.lv/UI/main.asp?id=17402>
7. **Biddiscombe , Richard**. Managing the new learning agenda in a converged service invironment. [tiešsaiste], *International Association of Technological University Libraries*, [b.g.] [skatīts 2007.g. 3.februārī]. Pieejams: <http://www.iatul.org/whatsnew/previous/>
8. **Bluka, Iveta**. Pusaudžu attīstības pašnovērtēšana un prognozēšana veselības mācībā: doktora disertācija.[tiešsaiste], Latvijas Universitāte. Rīga, 1999. [skatīts 2007.g. 23.martā] Pieejams:
http://www3.acadlib.lv/greydoc/Blukas_disertacija/disertacija.doc
9. **Cīrule Sandra**. Publiskā bibliotēka un personības vajadzību teorijas mūsdienu sociālajā kontekstā. [tiešsaiste], LR Kultūras ministrija, [b.g.] [skatīts2007.g.2.martā].Pieejams:
<http://www.km.gov.lv/UI/imagebinary.asp?imageid=1868>

10. **Hendrix, Frances.** The Role of Public Libraries in the Information Society . [tiešsaiste], Humanities Computing Unit, Oxford University , 1998. [skatīts 2006.g. 12.novembrī]. Pieejams: <http://www.hcu.ox.ac.uk/beyond/library/public.html>
11. Ilustrētā svešvārdu vārdnīca. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005. - 891 lpp.: il.
12. **Kocere, Venta.** The role of Academic Libraries in the field of education and science. [tiešsaiste], LNB, [b.g.]. [skatīts 2006.g. 20.novembrī]. Pieejams: www.lnb.lv/konference/doc/VentaKocere.doc
13. Krīzes periodi bērnu dzīvē. [tiešsaiste], Mara-S, [b.g.] [skatīts 12.martā]. Pieejams: <http://maras.lv/all.html?l=1>
14. Latviešu konversācijas vārdnīca. - Rīga: Antēra, 2003. - 16.sēj.
15. Latvijas bibliotēkas 2005.g. [tiešsaiste], LR Kultūras ministrija, 2006. [skatīts 2007.g. 3.janvārī]. Pieejams: <http://www.km.gov.lv/UI/Main.asp?id=114>
16. Latvijas pieredze. [tiešsaiste], Goethe institut, 2007. [skatīts 2007.g. 3.aprīlī]. Pieejams:
<http://www.goethe.de/ins/lv/prj/wbi/thm/thm1/vtg/lv71153.htm>
17. **Lines, Anne.** Extending role of libraries. [tiešsaiste], National Foundation for Educational Research, 2004. [skatīts 2006.g. 12.decembrī]. Pieejams: <http://www.nfer.ac.uk/research-areas/pims-data/summaries/lrl-extending-the-role-of-libraries.cfm>
18. Making cities stronger.Public library contributions to local economic development. [tiešsaiste], Urban Libraries Council, [b.g.] [skatīts 2006.g. 15.novembrī].Pieejams:
http://www.urbanlibraries.org/files/making_cities_stronger.pdf
19. Maslova piramīda. [tiešsaiste], Accompany, 2003. [skatīts 28.aprīlī]. Pieejams:<http://www.accompany.lu/newsAttachment/Maslow%20Pyramid.jpg>
Pieejams: <http://www.hcu.ox.ac.uk/events/beyondl/public.html>
20. Psihiskie procesi. [tiešsaiste], [skatīts 2006.g. 30.novembrī]. Pieejams: <http://www.psihologija.lv>
21. Psiholoģijas vārdnīca / G.Breslava redakcijā. – Rīga : Mācību grāmata, 1999. – 157 lpp. – ISBN 9984-18-242-8.
22. **Reņģe V.** Psiholoģija. Personības psiholoģija. Rīga, Zvaigzne ABC, 2000. 125, [1] lpp.
23. **Reņģe V.** Psiholoģija. Personības psiholoģiskās teorijas.- Rīga, Zvaigzne ABC, 1999. 174 , [1] lpp.

24. **Roškāne, Anita.** Katrs cilvēks ir personība. *Dzirkstele* [tiešsaiste], **2007.gada 12.febr.** [skatīts 2007.g. 12.aprīlī]. Pieejams arī teksta izdevumā "Dzirkstele". Pieejams: www.dzirkstele.lv/zinas.php?lp=3&rub=10 - 23k
25. **Schmidt, Janine.** Leading life-long learning: the library's role. {tiešsaiste}, DoIS, 2007. [skatīts 2007.g. 5.aprīlī]. Pieejams: http://www.public-libraries.net/html/x_media/pdf/aengex.pdf
26. Skolēnu vecumposma īpatnības. [tiešsaiste], [b.i.] 2002. [skatīts 30.aprīlī]. Pieejams: www-tech.ef.lu.lv/root2/magistri/13-04-02/skol-vecump-2.doc
27. **Sliņķe, Daiga.** Personība nav nolemtība. *Dzirkstele* [tiešsaiste], **2007. gada 12.febr.** [skatīts 2007.g. 30.martā]. Pieejams arī teksta izdevumā "Dzirkstele". Pieejams: <http://www.dzirkstele.lv/zinas.php?rub=10&id=546>
28. Sociālpsiholoģija.:LU mārketinga novirziena studentu savāktie mācību materiāli no 2003.-2005.g. [tiešsaiste], LU, [b.g.]. [skatīts 2006.g. 12.decembrī]. Pieejams: http://home.lanet.lv/~ludarbi/marketing/tir_teo_sociala_psihologija_saskarsmes_psihologija.doc#_Toc87084040
29. **Stīvensone, D.** Bibliotēku un informācijas pārvaldība. Rīga: Zvaigzne ABC, 2001. – 243, [1] lpp.
30. The Role of Public Libraries in Local Economic Development. [tiešsaiste], The University of Kansas, 2000. [skatīts 2006.g. 2.decembrī]. Pieejams: <http://www.ipsr.ku.edu/resrep/pdf/m260.pdf>
31. The public library: A national survey. [tiešsaiste], New York Library Association, 2003. [skatīts 2007.g. 14.aprīlī] Pieejams: http://www.nyla.org/index.php?page_id=801
32. **Veisa, Inga.** Jauniešu psihiskās attīstības ietekme uz nākamās profesijas izvēli. [tiešsaiste], Ventspils, 2003. [skatīts 2007.g. 24.martā] Pieejams: gym.ventspils.lv/gym/faili/zind/zd32/zd32.doc
33. **Абрам С.** Значение канадских библиотек: влияние на сообщество пользователей. *Научные и технические библиотеки*, **Nr. 3, 2006**, 89.-97.lpp.
34. **Гениева Е. Ю.** Культура как способ разрешения лонфликтов: роль библиотек. *Научные и технические библиотеки*, **Nr.1, 2006**, 43.-59.lpp .

Pielikums.

Indivīda attīstību ietekmējošie faktori

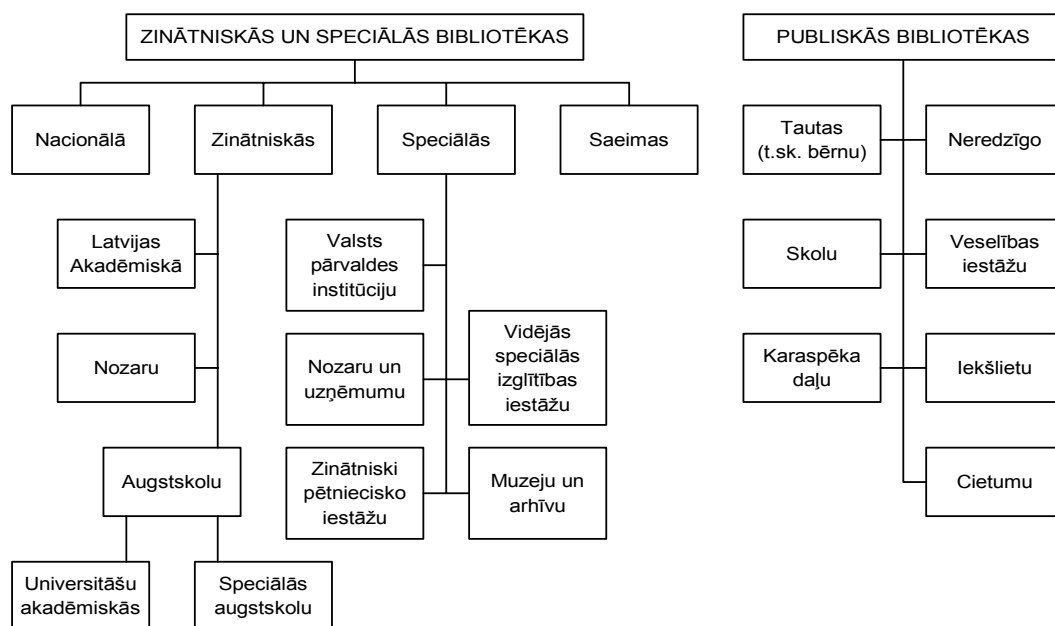

D

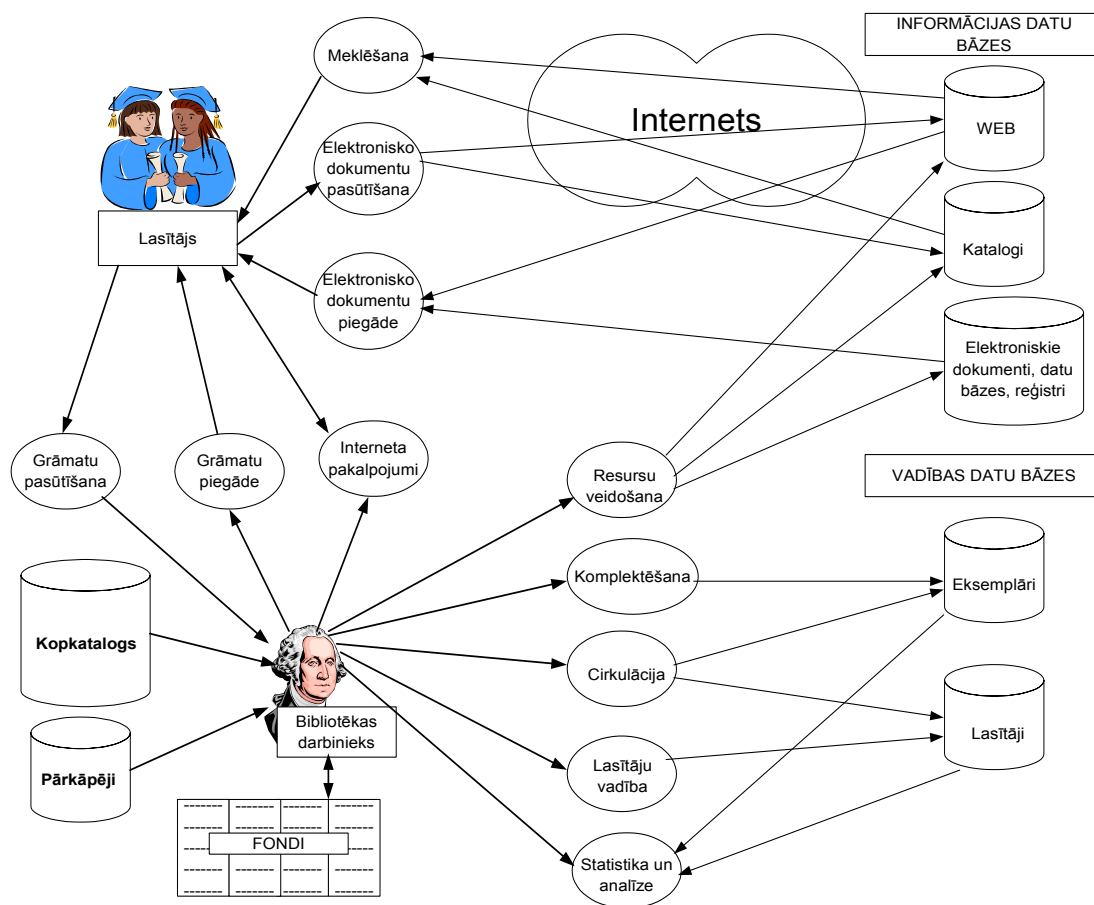
E

2.pielikums

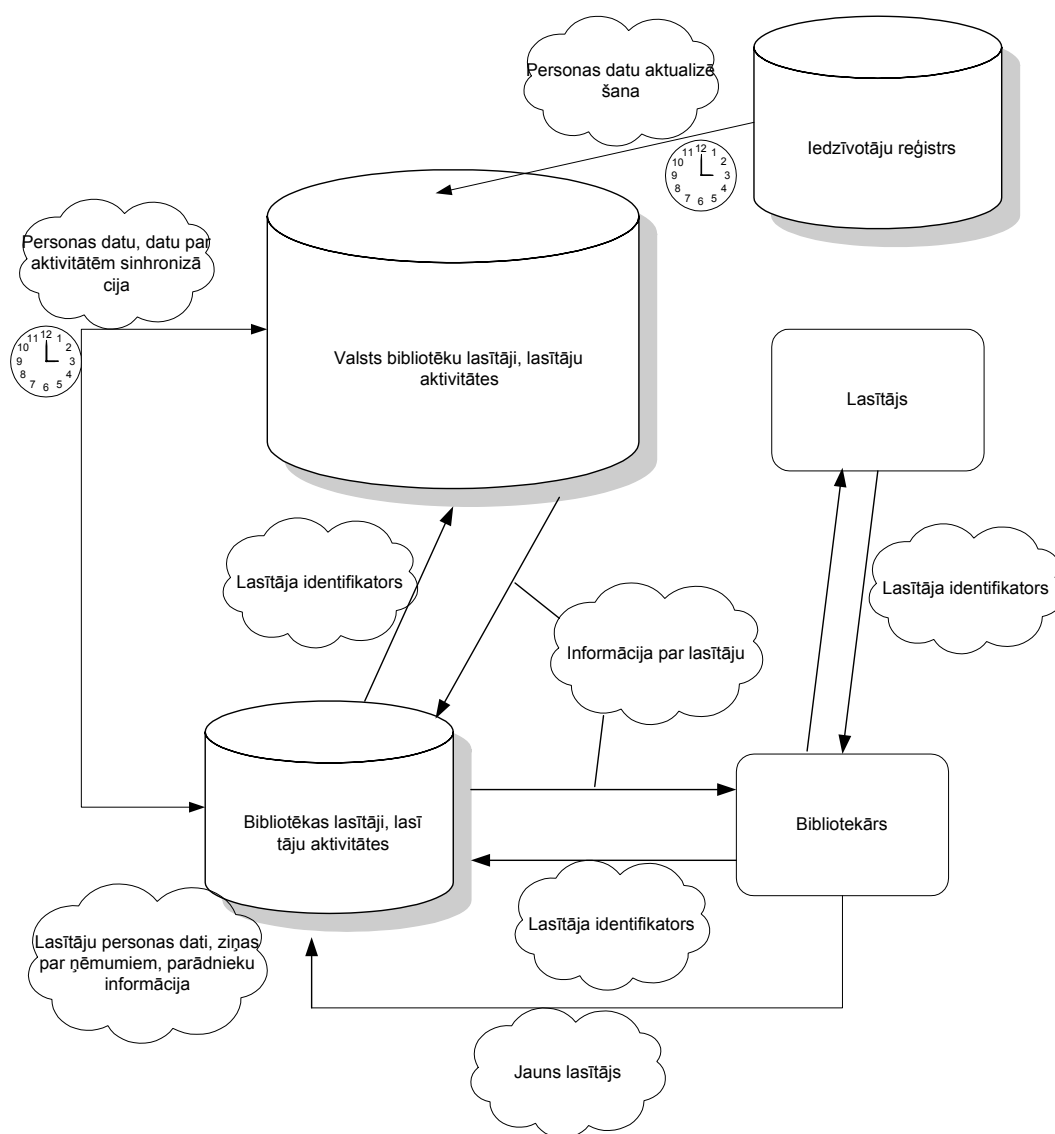
Bibliotēku dalījums.

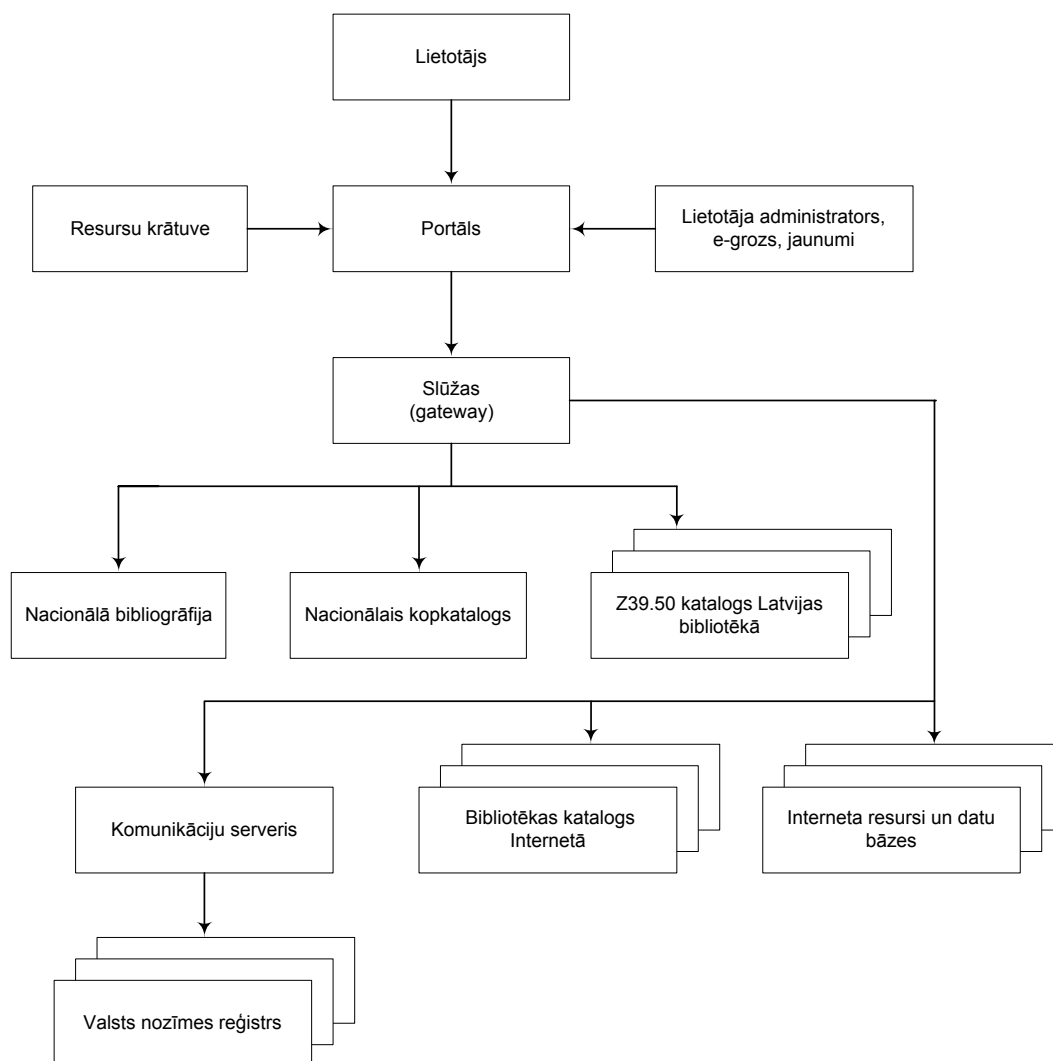
Lietotāja, bibliotekāra un informācijas resursu mijiedarbība

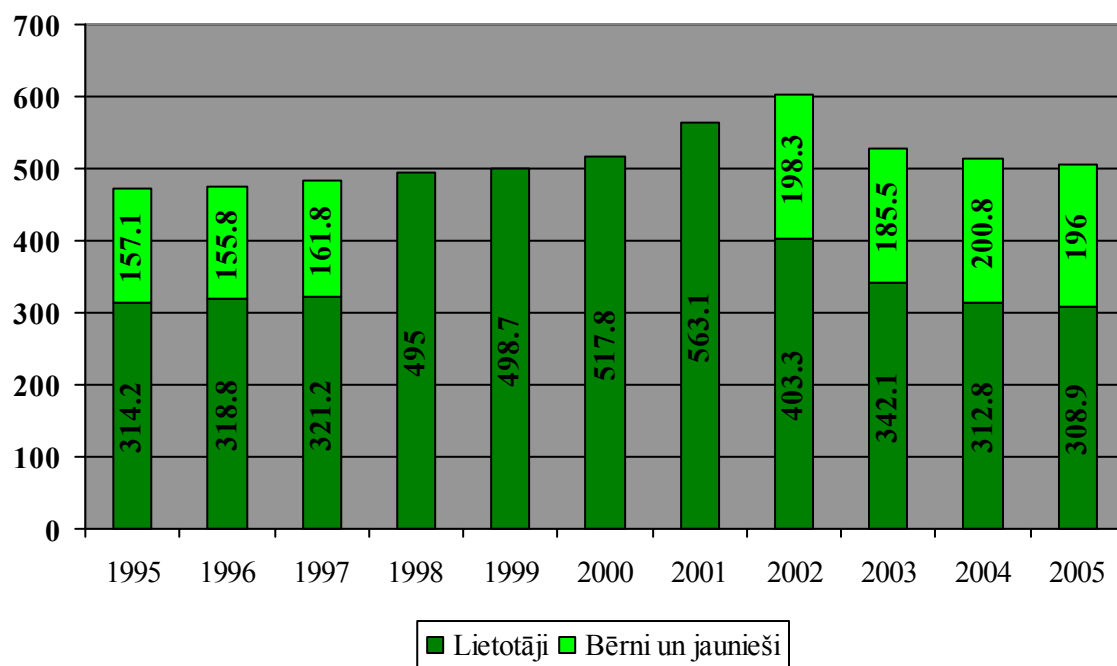
Vienotā lietotāju un viņu veikto pārkāpumu reģistrācija

VVBIS lietotāja portāla konceptuālā arhitektūra

Lietotāju skaits pašvaldību publiskajās bibliotēkās (tūkst.)

Cienijamie respondenti!

Es studēju Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātē, Bibliotēkzinātnes un informācijas studiju programmā un, beidzot 4.kursu, man jāraksta bakalaura darbs. Mana bakalaura darba tēma ir “ Publisko bibliotēku loma personības attīstībā”.

Tādēļ vēlos uzzināt jūsu domas par bibliotēkas lomu Jūsu dzīvē.

Anketa ir anonīma un iegūtie dati tiks izmantoti tikai mana bakalaura darba pētījumā.

Atbildot uz anketā dotajiem jautājumiem, ievelciet krustiņu (X) pie atbilstošā variantā, kas atbilst Jūsu viedoklim vai uzrakstiet savas domas, kur tas prasīts.

Iepriekš pateicos par atsaucību!

1. Vai bieži apmeklējat publiskās bibliotēkas?

- Jā, bieži
- Ne pārāk bieži
- Reti
- Ļoti reti

2. Kāds ir Jūsu apmeklējuma mērķis?

- Mācības
- Darbs
- Brīvā laika pavadīšana
- Cits _____

3. Kāda loma Jūsu dzīvē ir publiskajām bibliotēkām?

- Ļoti liela
- Liela
- Viduvēja
- Maza
- Nekāda

4. Kas nosaka Jūsu vēlmi apmeklēt bibliotēku?

(Atbildot uz šo jautājumu, varat atzīmēt vairākus atbilžu variantus.)

- Bibliotēkas atrašanās vieta
- Bibliotēkas darbinieki
- Informācijas avoti
- Atmosfēra
- Cits _____

5. Vai, Jūsaprāt, bibliotēkas apmeklēšana ietekmē cilvēka personību?

Ietekmē

Neietekmē

Ja Jūsu atbilde ir "ietekmē", turpiniet atbildēt uz 6. jautājumu.

Ja Jūsu atbilde ir "neietekmē", turpiniet atbildēt uz 7. jautājumu.

6. Kā, Jūsaprāt, bibliotēka ietekmē cilvēka (arī Jūsu) personību?

7. Vai Jums ir bērni?

Jā

Nē

Ja atbilde ir jā, tad turpiniet atbildēt uz 7. jautājumu.

Ja atbilde ir nē, tad turpiniet atbildēt uz 10. jautājumu.

8. Vai Jūsu bērni apmeklē bibliotēku?

Jā, bieži

Jā, bet reti

Nē

9. Vai, Jūsaprāt, bibliotēku apmeklēšana ietekmē Jūsu bērnus?

Jā (kā?) _____

Nē

10. Ko, Jūsaprāt, bibliotēka varētu dot personības attīstībā?

11. Ko Jūs ieteiktu publiskajām bibliotēkām darīt, lai tām būtu lielāka loma cilvēku dzīvē un personības attīstībā?

(šajā jautājumā varat atzīmēt arī vairākus variantus)

- Piedāvāt vairāk pakalpojumu;
 - Piedāvāt vairāk pasākumu;
 - Piestrādāt pie darbinieku- lietotāju saskarsmes;
 - Cits _____
-

Informācija par Jums

12. Jūsu dzimums

- Sieviete
- Vīrietis

13. Jūsu vecums

- Līdz 18
- 18-21
- 22-25
- 26-29
- 30-40
- 41-50
- 51-60
- 61-70
- vairāk par 70

14. Jūsu sociālais statuss

- Skolnieks
- Students
- Strādāju
- Bezdarbnieks
- Pensionārs

Paldies par atsaucību!

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Bakalaura darbs “ Publisko bibliotēku loma personības attīstībā” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Iveta Betaka

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: lektore, M. Sci. Soc. Sandra Cīrule

Recenzente: profesore, Dr. paed. Baiba Sporāne

Darbs iesniegts Informācijas un bibliotēku studiju nodaļā 11.05.2007.

Metodiķe: Mārīte Puriņa

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

, protokols Nr. , vērtējums

Komisijas sekretāre: lektore Vineta Gerkena